

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

бухгалтерського обліку та аудиту

(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

магістра

(назва освітнього ступеня)

на тему: **Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу формування балансу бюджетної установи (на прикладі Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації)**

Виконав: студент (ка) VI курсу, групи ПОМз-61
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва спеціальності)

	<u>Заяць М.М.</u>
(підпис)	(прізвище та ініціали)
Керівник	<u>Корольок Т.М.</u>
(підпис)	(прізвище та ініціали)
Нормоконтроль	<u>Співак С.М.</u>
(підпис)	(прізвище та ініціали)
Завідувач кафедри	<u>Співак С.М.</u>
(підпис)	(прізвище та ініціали)
Рецензент	<u>Берестецька О.М.</u>
(підпис)	(прізвище та ініціали)

Тернопіль
2022

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет Економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Співак С.М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

«__» _____ 20__р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня магістр

(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва спеціальності)

студенту Заяць Марії Михайлівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу формування балансу бюджетної установи (на прикладі Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації)

Керівник роботи Королюк Тетяна Миколаївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від « 1 » грудня 2022 року № 4/7-972

2. Термін подання студентом роботи 15.12.2022 р.

3. Вихідні дані до роботи НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», закони, інструкції, положення, наукова та навчальна література, публікації у наукових виданнях, фінансова звітність досліджуваного підприємства

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Теоретичні та методичні підходи до складання балансу бюджетних установ

Методично-організаційні підходи до формування балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації

Аналітичне забезпечення процесу формування балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації

Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Охорона праці</i>	Голда Н.М.		
<i>Безпека в надзвичайних ситуаціях</i>	Клепчик В.М.		

7. Дата видачі завдання 01.11.2022р.**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Погодження плану кваліфікаційної роботи з керівником	до 07.11.2022 р.	
2	Підбір і опрацювання літератури	до 07.11.2022 р.	
3	Підготовка розділу 1 «Теоретичні та методичні підходи до складання балансу бюджетних установ»	до 15.11.2022 р.	
4	Підготовка розділу 2 «Методично-організаційні підходи до формування балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації»	до 22.11.2022 р.	
5	Підготовка розділу 3 «Аналітичне забезпечення процесу формування балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації»	до 29.11.2022 р.	
6	Підготовка розділу 4 «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях»	до 02.12.2022 р.	
7	Подання кваліфікаційної роботи для здійснення перевірки на плагіат	до 06.12.2022 р.	
8	Попередній захист роботи	12.12. 2022 р.	
9	Подання готової роботи на кафедру	до 15.12.2022 р.	

Студент

(підпис)

Заяць М.М.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Корольок Т.М.

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ	6
1.1. Сутність, історичні основи та особливості складання балансу бюджетних установ	6
1.2. Економічна характеристика діяльності Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації та сфери надання реабілітаційних послуг	12
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ БАЛАНСУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ	18
2.1. Організаційні основи побудови балансу та його зв'язок з планом рахунків обліку	18
2.2. Підходи до формування активу балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації	22
2.3. Порядок формування пасиву балансу бюджетної установи	28
Висновки до розділу 2	33
РОЗДІЛ 3. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ БАЛАНСУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ	35
3.1. Основні підходи до аналізування балансу	35
3.2. Аналізування динаміки та структури балансу	38
3.3. Коефіцієнтний аналіз балансу бюджетної установи	43
Висновки до розділу 3	50
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	52
4.1. Охорона праці в Тернопільському обласному центрі комплексної реабілітації	52
4.2. Ергономічні вимоги до робочого місця користувача персональним комп'ютером (ПК)	54
Висновки до розділу 4	57
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ	71

АНОТАЦІЯ

Заяць М. М. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу формування балансу бюджетної установи (на прикладі Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації). – Рукопис.

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування. – Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2022.

Робота відображає дослідницькі напрями інформаційно-аналітичного забезпечення процесу формування балансу бюджетної установи та розробку напрямків його удосконалення.

Досліджено сутність, історичні основи та особливості складання балансу бюджетних установ. Здійснено економічну характеристику діяльності Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації та сфери надання реабілітаційних послуг. Розкрито методично-організаційні підходи до формування балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації, обґрунтовано пропозиції з удосконалення щодо використання електронного документообігу та підвищення ефективності використання автоматизованих процесів в системі обліку. Вивчено основні підходи до аналізування балансу. Проведено аналізування динаміки та структури балансу. Здійснено коефіцієнтний аналіз балансу бюджетної установи. Відображення основних організаційних напрямків по охороні праці та безпеці по надзвичайних ситуаціях.

Ключові слова: баланс, актив, пасив, структура балансу, аналіз, вимоги.

ВСТУП

Актуальність теми. Основною метою бухгалтерського обліку є формування інформаційної бази про діяльність суб'єкта господарювання та його фінансово-майновий стан. Така інформація є необхідною для внутрішніх та зовнішніх користувачів звітності.

Для оперативного управління суб'єктом господарювання потрібно достовірні та точні дані щодо стану та наявності господарських засобів, їх складу та розміщення, а також щодо джерел їх формування та цільового призначення. Саме бухгалтерський баланс надає таку інформацію, яка є узагальненою та згрупованою на певну дату. Від якості, своєчасності та змістовності інформації балансу залежить ефективність прийнятих рішень різними користувачами облікової інформації.

Як облікова категорія баланс формувалася поступово. Спочатку він існував в якості контрольного облікового прийому, але широке його використання на практиці зумовило поглиблення наукових досліджень та обумовило появу балансознавства. Подальший розвиток балансу був спрямований на вдосконалення його як основної форми фінансової звітності. Саме тоді баланс став основною інформаційною ланкою між суб'єктом господарювання та діловими партнерами й суспільством. Тобто баланс пройшов трансформацію в напрямку підвищення інформаційних можливостей для задоволення потреб облікових користувачів.

Проблеми змісту, форми та особливостей складання балансу вивчаються багатьма вченими, зокрема такими, як: К.В. Безверхий, Ф.Ф. Бутинець, Й.Я. Даньків, О.А. Дубінін, М.В. Кужельний, Ю.А. Кузьмінський, М.Р. Лучко, М.Я. Остап'юк, В.П. Пантелєєв, С.В. Свірко, В.В. Сопко, В.П. Солдатов, Л.В. Чижевська тощо. Науковий доробок містить значимі наукові результати щодо інформаційно-аналітичного забезпечення процесу формування балансу бюджетної установи, однак залишаються проблемними

питання щодо ролі балансу у системі інформаційного забезпечення, пропозицій щодо процесу його формування та аналізу.

Мета й завдання дослідження. Метою визначено дослідницькі процеси щодо інформаційно-аналітичного забезпечення процесу формування балансу бюджетної установи та розробка напрямків його удосконалення.

Досягнення визначеної мети передбачає виконання завдань:

- дослідження сутності, історичних основ та особливостей складання балансу бюджетних установ;
- здійснення економічної характеристики діяльності Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації та сфери надання реабілітаційних послуг;
- розкриття методично-організаційних підходів до формування балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації, обґрунтування пропозицій з його удосконалення;
- вивчення основних підходів до аналізування балансу;
- проведення аналізування динаміки та структури балансу;
- здійснення коефіцієнтного аналізу балансу бюджетної установи;
- відображення основних організаційних напрямків по охороні праці та безпеці по надзвичайних ситуаціях.

Об'єкт дослідження. Об'єктом визначено процеси інформаційно-аналітичного забезпечення процесу формування балансу бюджетної установи.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є організаційно-методичні підходи інформаційно-аналітичного забезпечення процесу формування балансу бюджетної установи.

Методи дослідження. Виконання визначених завдань передбачало використання таких методів: теоретичного узагальнення і порівняння (розкриття особливостей формування балансу), причинно-наслідкового та абстрактно-логічного зв'язку (дослідження підходів формування балансу), аналізу і синтезу (дослідження методики формування активу та пасиву

балансу), індукції та дедукції (з метою вивчення етапів процесу аналізу балансу), методи економічного аналізу (вивчення динаміки та структури балансу).

Інформаційна база роботи включає законодавчі та нормативні акти з питань регулювання формування та аналізу балансу бюджетних установ, науковий доробок вітчизняних та зарубіжних науковців, матеріали з проведених науково-практичних конференцій, матеріали з періодичних видань, практичні звітні дані досліджуваної установи.

Наукова новизна результатів роботи є теоретичне обґрунтування, розроблення пропозицій щодо удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення процесу формування балансу бюджетної установи, зокрема використання електронного документообігу та підвищення ефективності використання автоматизованих процесів в системі обліку.

Практичним значенням результатів виступає використання пропозицій практичного характеру в діяльності підприємства, що значно скоротять час на ведення щоденного обліку та спростять роботу працівників бухгалтерії установи.

Структура й обсяг роботи. Кваліфікаційна робота сформована з наступних елементів: вступ, 4 розділи, висновки та пропозиції (63 сторінки), список використаних джерел (61 найменування), 1 додатку. Робота містить 15 таблиць та 20 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

1.1. Сутність, історичні основи та особливості складання балансу бюджетних установ

Значний вплив на розвиток економіки країни мають бюджетні установи, які приймають створюють умови для безперервного функціонування пріоритетних галузей економіки з метою задоволення суспільних потреб. Бюджетний кодекс України визначає бюджетні організації як органи державної влади, органи місцевого самоврядування, організації, які створюються згідно визначеного порядку та утримуються за рахунок коштів державного чи місцевого бюджету [7]. Відмінною рисою бюджетних організацій є неприбутковий характер їх діяльності.

Визначальним завданням бюджетних установ виступає необхідність досягнення планових та кошторисних показників, які визначаються в статуті або в цілях функціонування установи, що є відмінною рисою бюджетних установ від інших підприємств, організацій. Поряд з бюджетним фінансуванням, в структурі фінансування бюджетних установ присутні і власні надходження. Відповідно це має вплив на організацію та ведення обліку в даних установах і формування балансу.

Становлення балансу як облікової категорії відбувалось поетапно. Спочатку баланс існував лише в якості контрольного прийому обліку. Та достатнє застосування в практичному функціонуванні суб'єктів господарювання зумовило потребу у більш детальному вивченні використання балансу, що зумовило виникнення нового окремого напрямку – балансознавства [13; 30; 39; 55].

Подальший розвиток балансу був пов'язаний в напрямку розвитку в якості основної форми фінансової звітності. Тобто баланс виступав як головна інформаційна ланка, що допомогала поєднати суб'єкта господарювання і ділових контрагентів. Відповідно баланс трансформовувався в напрямку зростання інформативних властивостей для того, щоб задовільнити потреби різних користувачів, до яких все більше додавалися транснаціональні корпорації, міжнародні організації, уряди різних країн.

Загалом на основі досягнень науковців можна виділити п'ять основних етапів становлення балансу як економічної категорії, як елементу методу бухгалтерського обліку та форми фінансової звітності. В цілому етапи еволюційного розвитку балансу подано на рис. 1.1.

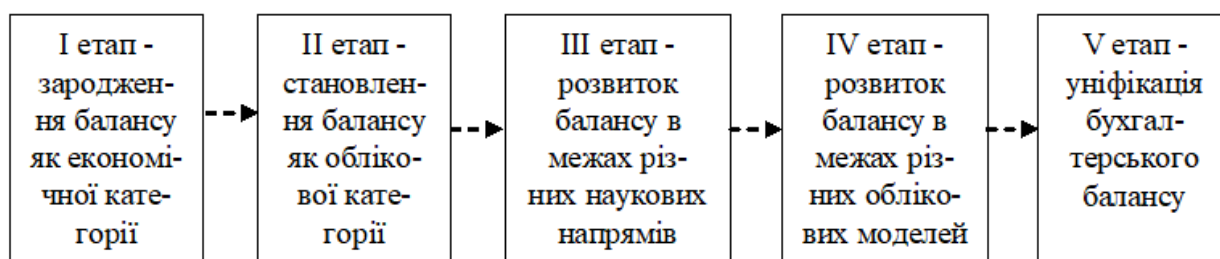

Рис. 1.1. Етапи еволюції бухгалтерського балансу

Послідовність формування бухгалтерського балансу передбачає дотримання визначених вітчизняним законодавством принципів. Загалом принципами обліку виступають визначені правила, які мають враховувати суб'єкти господарювання під час вимірювання, оцінки та реєстрації операцій, які відбуваються в щоденних господарських процесах суб'єктів господарювання. Можна виділити десять принципів обліку та звітності, які регламентовані вітчизняним законодавством і є важливими для формування бухгалтерського балансу бюджетних установ (рис. 1.2) [44].

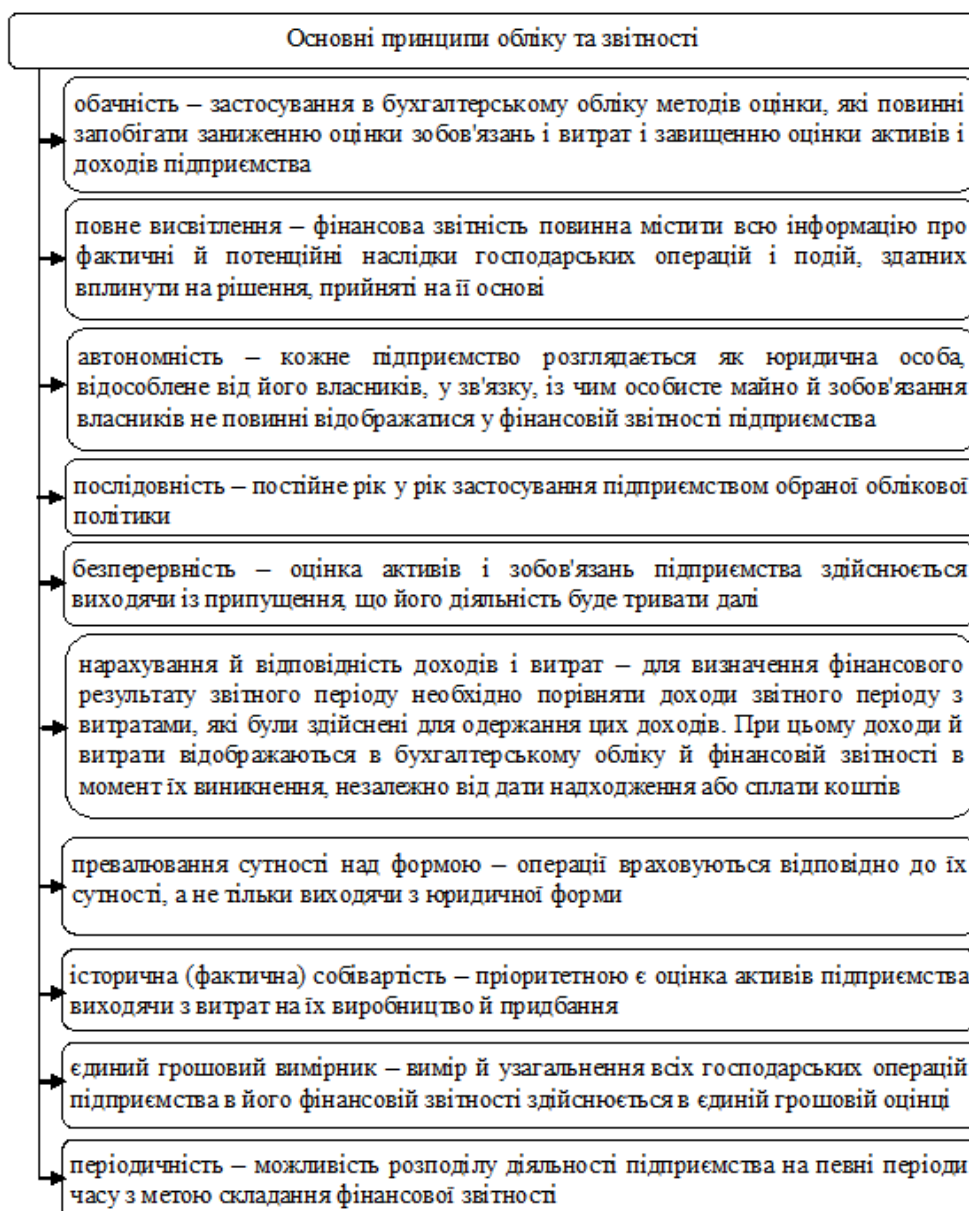

Рис. 1.2. Основні принципи обліку та звітності

Особливості формування балансу бюджетних установ визначено в НП(С)БО 101 [34]. Баланс являє собою звітний документ про стан засобів установи, капітал та зобов'язання в узагальнених показниках на звітну дату. При цьому дані формують на початок і кінець звітного періоду. В цілому баланс являє собою таблицю з двох частин – активу та пасиву і відображає результати усіх операцій за звітний період по загальному та спеціальному фонду. Дані, подані у балансі, повинні бути достовірними, мати реальний та об'єктивний зміст. Суми, подані у статтях балансу щодо активу, коштів на

рахунках в казначействі, заборгованості, руху фінансування з бюджету та коштів спеціального фонду повинні мати відповідність даним у книзі «Журнал-головна». Для цього проводиться інвентаризація відповідно Положення інвентаризації активів та зобов'язань [40].

Загальний вигляд балансу можна представити у вигляді табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Форма бухгалтерського балансу бюджетних установ

Актив		Пасив	
Номер розділу	Назва розділу	Номер розділу	Назва розділу
I	Нефінансові активи	I	Власний капітал та фінансовий результат
II	Фінансові активи	II	Зобов'язання
III	Витрати майбутніх періодів	III	Забезпечення
		IV	Доходи майбутніх періодів
Баланс		Баланс	

Важливо зазначити, що внутрішня побудова балансу є фактично представленням теорії подвійності системи обліку. Щодо балансу бюджетної установи, то дана теорія має проявом порівняльну таблицю двох величин – господарських засобів за функціональним значенням у господарських операціях та джерел їх формування за ознакою їх приналежності. Вказані елементи активу та пасиву складаються з розділів балансу, які, в свою чергу, включають статті балансу.

Світова практика зумовлює визначення в основі побудови балансу бюджетних установ принципів грошового виразу, автономності, безперервності діяльності, обліку згідно собівартості та подвійного запису. Водночас баланс обмежується вимогами достовірності або правдивості, реальності, єдності, логічного зв'язку, зрозумілості.

Аналітичне вивчення балансу бюджетних установ передбачає дослідження питання класифікації бухгалтерських балансів в цілому.

Основні підходи до класифікаційних ознак та відповідно видів балансу можна представити у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікаційні ознаки бухгалтерського балансу

№	Ознака	Класифікаційні групи
1	Щодо джерел отримання даних для побудови балансу	Інвентарні (складаються на підставі описів коштів та засобів, сформованих за результатами проведення інвентаризації). Книжкові (складаються на підставі виключно книжкових записів без попередньої перевірки їх за допомогою інвентаризації). Генеральні (складаються на підставі облікових записів та даних інвентаризації). Актуарні (складається на підставі статистичних даних)
2	Щодо етапів і фаз господарської діяльності суб'єкта господарювання	Вступні (складається вперше на момент утворення суб'єкта господарювання). Поточні (складаються періодично протягом усього часу господарської діяльності суб'єкта господарювання. До їх складу відносять початковий, періодичні та заключний (річний) баланси). Розподільні (ті, що укладаються в момент розподілу великих підприємств, організацій та установ на кілька дрібних, чи в разі передачі організацією, підприємством або установою однієї чи кількох структурних одиниць іншій). Об'єднувальні (такі, що складаються у процесі об'єднання декількох організацій, підприємств, установ або при приєднанні до основного суб'єкта господарювання інших структурних одиниць). Сановані (складається у випадках загрози банкрутства суб'єкта господарювання з метою аналізу абсолютних показників фінансової стабільності та оцінки реального фінансового стану). Ліквідаційні (формуються в разі ліквідації установи, підприємства або організації)
3	За обсягом інформаційного поля, що охоплює	Самостійні (баланси відповідних підприємств, установ, організацій — самостійних юридичних осіб). Окремі (баланси суб'єктів господарювання, що здійснюють свою діяльність усередині господарського поля певної юридичної особи). Зведені (узагальнювальні баланси, що утворюються за допомогою агрегації даних самостійних балансів у розрізі окремих видів витрат, ресурсів, джерел до ходів та видатків). Консолідовані (баланси, що будують на основі зведення даних материнської та дочірніх установ, підприємств та організації)
4	За наявністю регулюючих статей (рахунків) або за повнотою	Баланс-брутто (баланс, що враховує регулюючі статті). Баланс-нетто (баланс, що не враховує регулюючих статей)
5	По відношенню до реформації балансу	Реформований (баланс, у якому окремою статтею не показується прибуток, оскільки вона вже розподілена). Нереформований (баланс, у якому прибуток, отриманий у звітному періоді, ще не розподілено, і він показується в балансі окремою статтею)
6	За змістовим навантаженням	Пробний (баланс, що будується з метою перевірки сум дебетових та кредитових залишків рахунків головної бухгалтерської книги). Оборотний (баланс, що утворюється шляхом фіксації як сальдо, так і оборотів на відповідних рахунках). Сальдовий (баланс, що містить інформації щодо залишків на рахунках бухгалтерського обліку на певну дату)
7	За формою представлення	Двосторонній (баланс, побудований за формою «актив — ліворуч, пасив — праворуч»). Односторонній (баланс, побудований за формою: перша позиція — актив, друга позиція (попередньо за першою — пасив). Окремий (баланс, який має таку форму: по центру якого відображаються назви статей, а зліва та праворуч відносно них вказуються числові значення активу та пасиву). Зведений (баланс, який має таку форму: в колонці ліворуч відображаються назви статей балансу, а праворуч у першій колонці — відображаються суми, що належать до активу, в другій — ті, що належать до пасиву). Шаховий (баланс, що має формат матриці, за рядками (колонками) якої перераховані статті активу, а за колонками (рядками) — статті пасиву)
8	За метою побудови	Провізорний (баланс, який укладається для розрахунку очікуваного балансу на звітну дату на основі фактичних та планових даних). Перспективний (баланс, побудований на підставі показників, що отримані в результаті застосування статистичних методів). Директивний (баланс, що включає значення показників директивно заданих та тих, що підлягають виконанню)
9	За формою власності	Баланси державних, кооперативних, колективних, приватних, змішаних, спільних, суспільних та інших підприємств, організацій, установ
10	За характером діяльності	Баланс основної діяльності (баланс, що складається для відображення результатів основної діяльності суб'єкта господарювання, напрями якої відображено в його статуті). Баланс з окремих видів (неосновної діяльності) (баланс, у якому відображається стан активів і пасивів, що обслуговують неосновні види діяльності суб'єкта господарювання)

Якщо розглядати подані класифікації балансу, то найбільш типовими для бюджетних установ є згідно першої ознаки — генеральні та книжкові,

згідно другої ознаки – поточні, згідно третьої ознаки – самостійні та зведені, згідно шостої ознаки – сальдові і згідно десятої ознаки – баланси основної діяльності.

Формування бухгалтерського балансу бюджетних установ передбачає використання залишків по рахунках обліку. Водночас важливо перед складанням балансу закрити рахунки класів 7 і 8 по доходах та витратах. Відповідно в баланс потрапляють лише ті витрати, які стосуються майбутніх періодів або ж є включеними до первісної вартості запасів, основних засобів та інших активів.

Основні вимоги до складання балансу бюджетних установ відображено на рис. 1.3 [34].

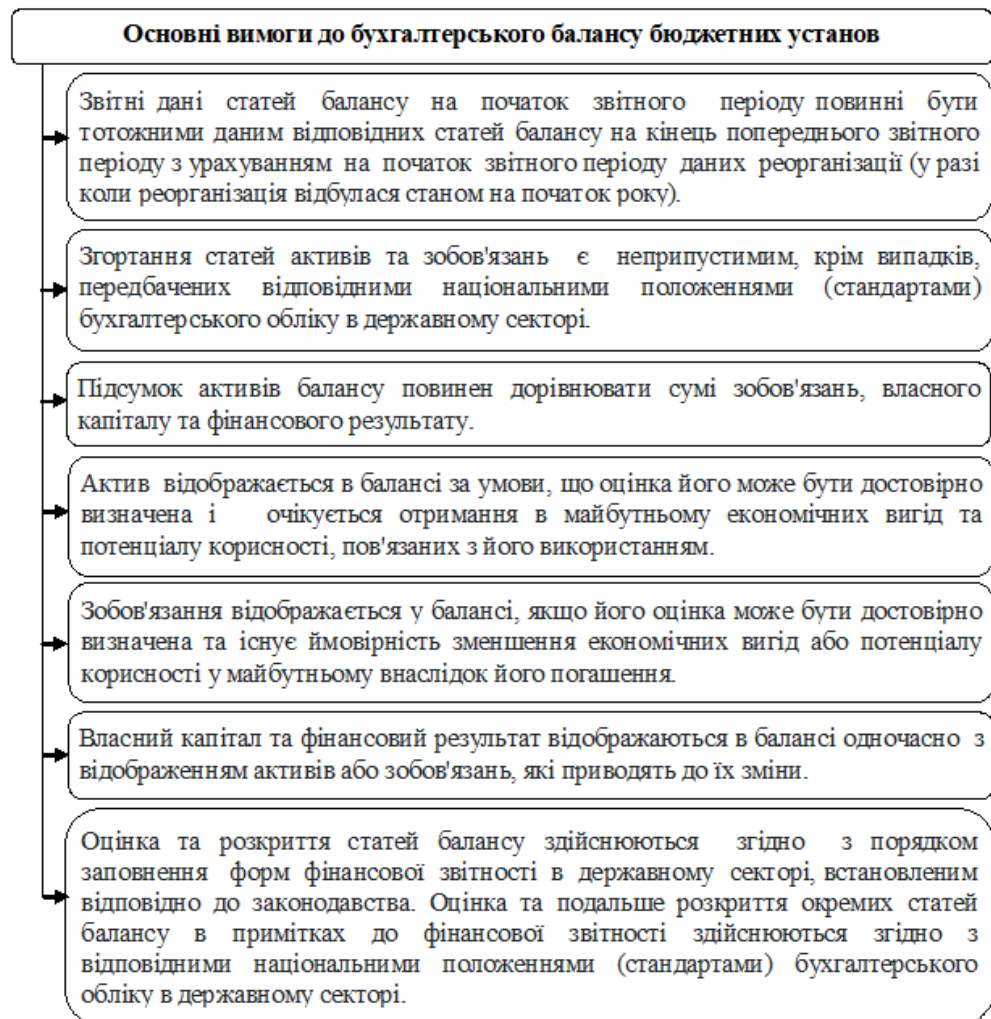

Рис. 1.3. Основні вимоги до складання балансу бюджетних установ

Отже, бухгалтерський баланс відіграє важливу роль в складі фінансової звітності і є як методом системи обліку, так і формою фінансової звітності, оскільки здійснює повну характеристику сукупності особливостей функціонування суб'єктів господарювання.

1.2. Економічна характеристика діяльності Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації та сфери надання реабілітаційних послуг

Кожна область України представлена установами з комплексної та соціальної реабілітації. Діяльність установ пов'язана з широким спектром реабілітаційних послуг (соціальна, психологічна, фізична, трудова, професійна, медична реабілітація). Фінансування установ відбувається за рахунок коштів місцевих бюджетів. Так, послуги соціальної реабілітації (всіх напрямків) надають в Україні приблизно 550 установ [19].

В Україні існують чотири види реабілітаційних установ, які підпорядковуються Міністерству соціальної політики України (рис. 1.4).

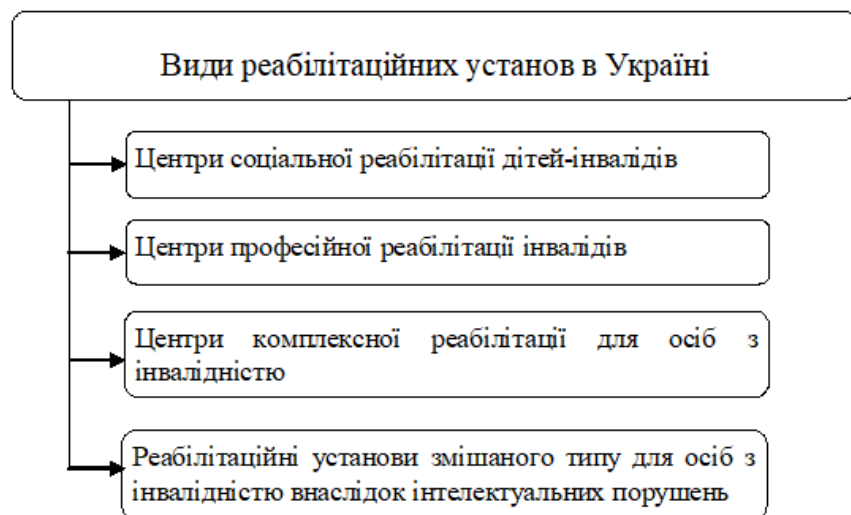

Рис. 1.4. Види реабілітаційних установ в Україні

Функціонування центрів для забезпечення реабілітаційними послугами людей з інвалідністю на рівні держави організовує Фонд соціального захисту

осіб з інвалідністю. В результаті повномасштабної агресії росії проти України дохідна частина Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю не була забезпечена в повному обсязі в результаті недоотримання коштів від господарюючих суб'єктів. Разом з тим в Фонді утворилися залишки коштів, які були спрямовані на реабілітаційні заходи осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю в розмірі 87 млн. грн. [33]. В цілому було проведено реабілітаційні заходи для двох тисяч осіб з інвалідністю станом на червень 2022 року.

Тернопільський обласний центр комплексної реабілітації являє собою реабілітаційну установу. Основоположними напрямками створення центру є виконання комплексу заходів щодо забезпечення умов з метою всебічного розвитку осіб з інвалідністю, що досягли повноліття, дітей з інвалідністю, дітей до 2 років в групі ризику отримання інвалідності, учасників АТО та членів їх сімей, дітей та підлітків з девіантною та деліквентною поведінкою, засвоєння особами знань, вмінь, навичок, досягнення рівня максимальної незалежності, здібностей фізичного характеру, розумового характеру, соціального характеру, професійного характеру в напрямку максимального прояву особистого потенціалу.

Досліджуваний центр створює умови для тимчасового перебування на безоплатних умовах. Ініціатором створення центру та його власником є Тернопільська обласна рада.

Визначальним завданням Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації є забезпечення умов для зниження та подолання порушень фізичного, психічного, інтелектуального і сенсорного характеру у людей з особливими потребами. Таке завдання спрямоване на коригувальні дії щодо порушення розвитку людей з особливими потребами та визначально сформувати та вдосконалити необхідні соціальні і побутові навички.

В діяльності центру визначені передумови в напрямку запобігання та недопущення дискримінаційних дій щодо осіб з інвалідністю. Це створить умови для адаптації та інтеграції цих осіб в соціумі і відчуття повноцінних членів суспільства.

В цілому функціонування центру спрямоване на розвиток особистісних характеристик дітей та людей з інвалідністю. Оскільки основним пріоритетом визначено їх потреби та інтереси.

Предметом діяльності підприємства є надання послуг відповідно до КВЕД є 88.99 «Надання іншої соціальної допомоги без забезпечення проживання, н.в.і.у.».

Основними видами діяльності Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації є види діяльності, подані на рис. 1.5.

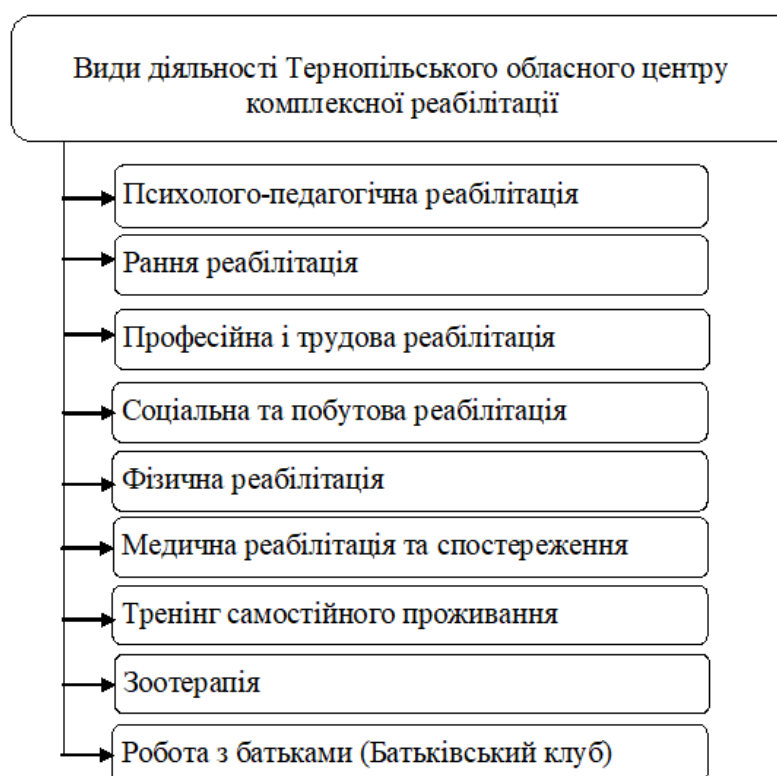

Рис. 1.5. Види діяльності Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації

Функціонування Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації відбувається згідно системи керованого навчання, яка поєднує засади групової роботи (по віку та нозології) та індивідуальної роботи.

Окремим напрямком роботи центру є організація професійно-орієнтованих заходів, професійне навчання людей з особливими потребами в

майстернях зокрема. Ці заходи дозволяють встановити професійні можливості людей з особливими потребами щодо навчання в навчальних закладах та центрах професійної реабілітації.

В центрі організуються навчальні семінари в напрямку організаційних моментів по роботі з дітьми та молоддю з інвалідністю для спеціалістів, батьків та волонтерів.

Для підвищення кваліфікації та обміну досідом спеціалісти центру беруть участь в міжнародних проектах.

Основна результативність фінансово-господарської діяльності установи подана у табл. 1.3 [49].

Таблиця 1.3

**Основна результативність фінансово-господарської діяльності
Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації**

Найменування показника	Рік	
	2020	2021
Усього активів	8090200	7910682
Запаси	82354	73870
Сумарна дебіторська заборгованість	45567	30
Гроші та їх еквіваленти	2527	-
Фінансовий результат	(1133647)	(1145505)
Власний капітал	8042106	7910682
Внесений капітал	7965393	8574704
Поточні зобов'язання	48094	-
Доходи від обмінних операцій: Бюджетні асигнування	7567071	5814587
Витрати за обмінними операціями: Витрати на виконання бюджетних програм	8353069	6736619
Фінансовий результат (профіцит/дефіцит)	(780271)	(934291)

Основні показники діяльності досліджуваної установи на кінець 2021 р. погіршились, що стало результатом складної соціально-політичної ситуації в країні.

Висновки до розділу 1

Становлення балансу як облікової категорії відбувалось поетапно. Спочатку баланс існував лише в якості контрольного прийому обліку. Та достатнє застосування в практичному функціонуванні суб'єктів господарювання зумовило потребу у більш детальному вивченні використання балансу, що зумовило виникнення нового окремого напрямку – балансознавства.

Послідовність формування бухгалтерського балансу передбачає дотримання визначених вітчизняним законодавством принципів. Загалом принципами обліку виступають визначені правила, які мають враховувати суб'єкти господарювання під час вимірювання, оцінки та реєстрації операцій, які відбуваються в щоденних господарських процесах суб'єктів господарювання.

Баланс являє собою звітний документ про стан засобів установи, капітал та зобов'язання в узагальнених показниках на звітну дату. При цьому дані формують на початок і кінець звітного періоду. В цілому баланс являє собою таблицю з двох частин – активу та пасиву і відображає результати усіх операцій за звітний період по загальному та спеціальному фонду.

Тернопільський обласний центр комплексної реабілітації являє собою реабілітаційну установу. Основоположними напрямами створення центру є виконання комплексу заходів щодо забезпечення умов з метою всебічного розвитку осіб з інвалідністю, що досягли повноліття, дітей з інвалідністю, дітей до 2 років в групі ризику отримання інвалідності, учасників АТО та членів їх сімей, дітей та підлітків з девіантною та деліквентною поведінкою.

Предметом діяльності підприємства є надання послуг відповідно до КВЕД є 88.99 – в напрямку надання інших соціальних послуг без надання місця проживання.

Основні показники діяльності Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації на кінець 2021 р. погіршились, що стало результатом складної соціально-політичної ситуації в країні.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ БАЛАНСУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

2.1. Організаційні основи побудови балансу та його зв'язок з планом рахунків обліку

Тернопільський обласний центр комплексної реабілітації як бюджетна установа складає та подає фінансову звітність, до складу якої входить баланс, згідно вимог чинного законодавства України. Базове нормативно-правове регулювання порядку формування балансу відображено на рис. 2.1 [32; 34; 35; 41; 43].

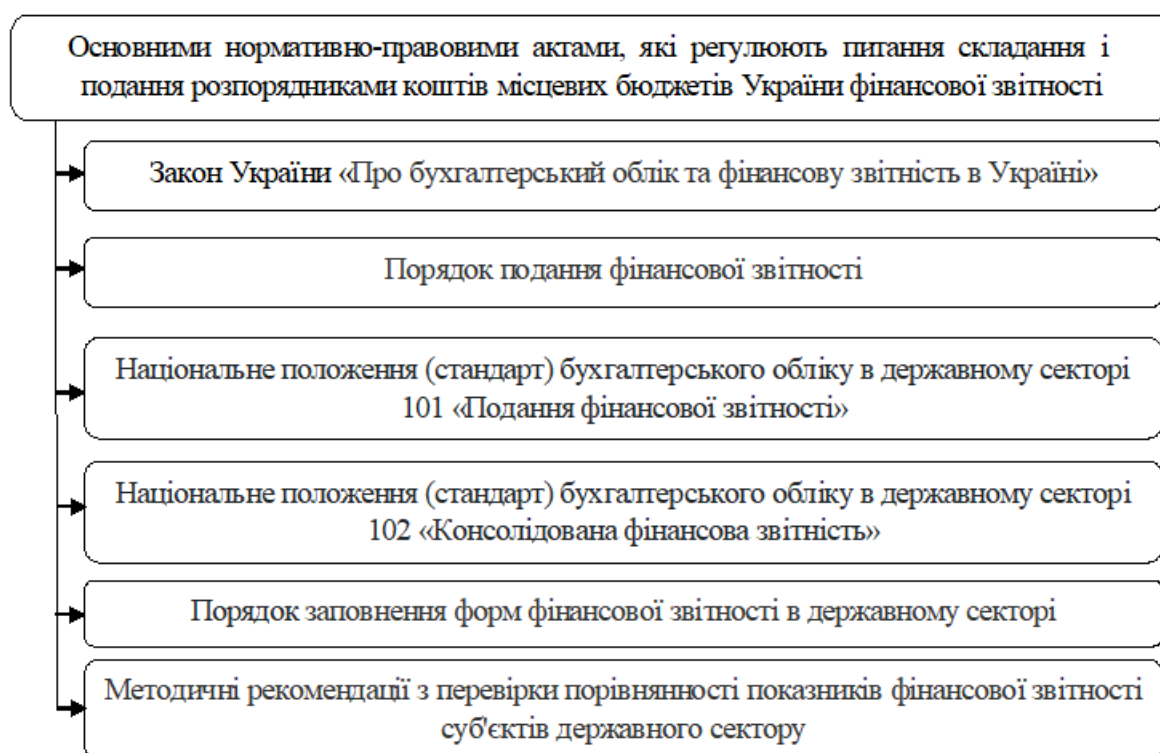

Рис. 2.1. Нормативно-законодавча база регулювання формування балансу бюджетної установи

Основним напрямом складання балансу є надання інформації про усі операції, які відбувалися в досліджуваній установі щодо активів, власного капіталу та зобов'язань [57].

Подані дані в балансі повинні бути достовірними, не містити помилок та перекручень. Оскільки це може негативно вплинути на кінцеві рішення різних користувачів інформації з балансу. Баланс складається на звітну дату, згідно якої наведені показники в ньому [2; 3; 12; 36].

Основні інформаційні потреби користувачів інформації з балансу бюджетної установи стосуються наступних даних, які подані на рис. 2.2.

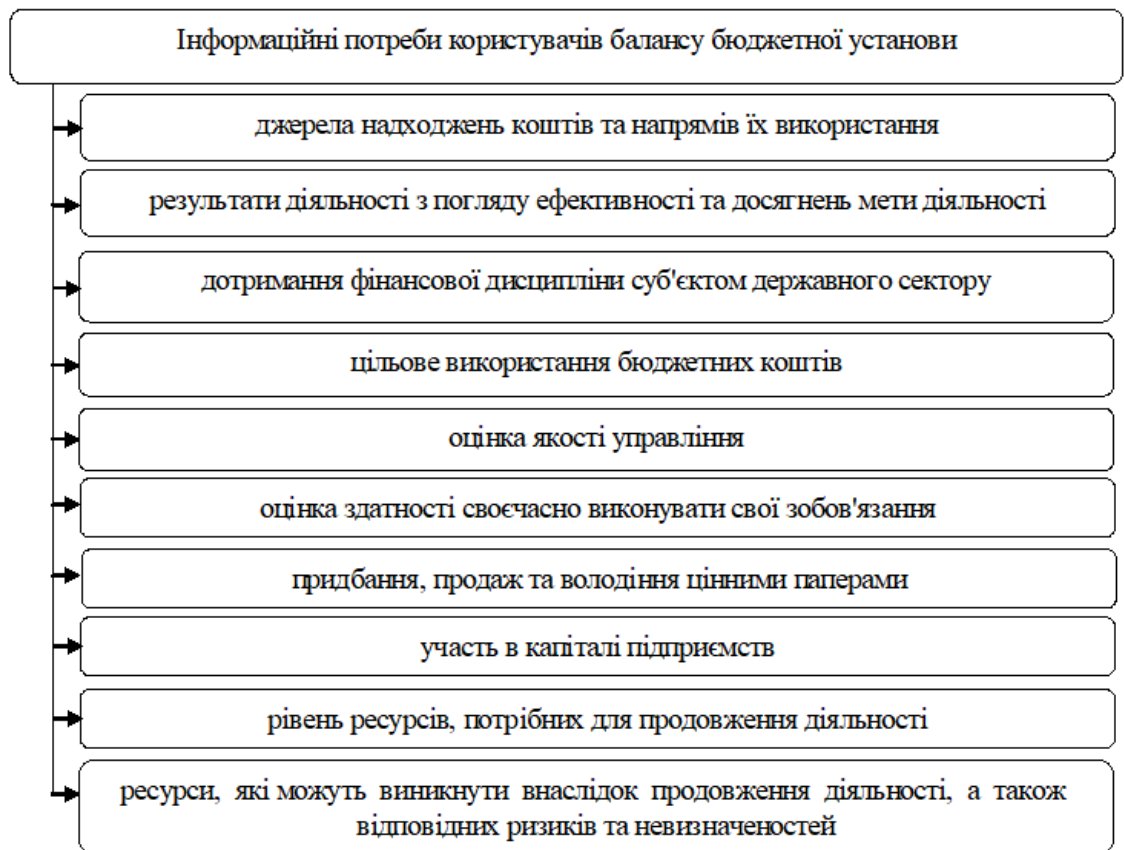

Рис. 2.2. Інформаційні потреби користувачів балансу бюджетної установи

Форма балансу заповнюється установою по усіх передбачених графах та рядках. Якщо в окремих рядках відсутні дані, то потрібно ставити прочерки. Вносити додаткові рядки в форму балансу не дозволяється.

Досліджувана установа подає баланс органам, до сфери управління яких вона належить, а також іншим користувачам згідно законодавства (органам Казначейства, місцевим фінансовим органам). Обов'язковою умовою заповнення балансу є підпис керівника та головного бухгалтера. Для складання балансу звітним періодом є календарний рік (як річної форми звітності) і квартал, півріччя, дев'ять місяців (як проміжної фінансової звітності). Важлива вимога складання балансу – це подання даних наростаючим підсумком.

Елементи активу і пасиву балансу систематизовано в розділи таким чином, щоб забезпечувався взаємозв'язок між активами, витратами та джерелами їх утворення. Поточне відображення елементів активу і пасиву балансу відбувається з використанням діючого плану рахунків обліку [42]. Структура плану рахунків розроблена з врахуванням потреб розкриття усієї інформації, що є необхідна для складання балансу. Так, рахунки систематизовано в балансові і позабалансові. Зокрема балансові містять вісім класів, синтетичні рахунки яких відображають економічний зміст об'єктів, які на них обліковуються.

В цілому побудова структури плану рахунків здійснена з врахуванням потреб до формування балансу [38]. Взаємозв'язки плану рахунків та балансу бюджетної установи відображено на рис. 2.3.

Аналітичні можливості рахунків забезпечуються поділом синтетичних рахунків на субрахунки. Фактично субрахунки плану рахунків забезпечують облікове відображення доходів, активів, капіталу, зобов'язань, витрат установ [1; 9; 46]. Відповідно використання субрахунків є основою для систематизації облікових даних в щоденних господарських операціях досліджуваної установи. При цьому важливим принципом системи обліку є використання подвійного запису.

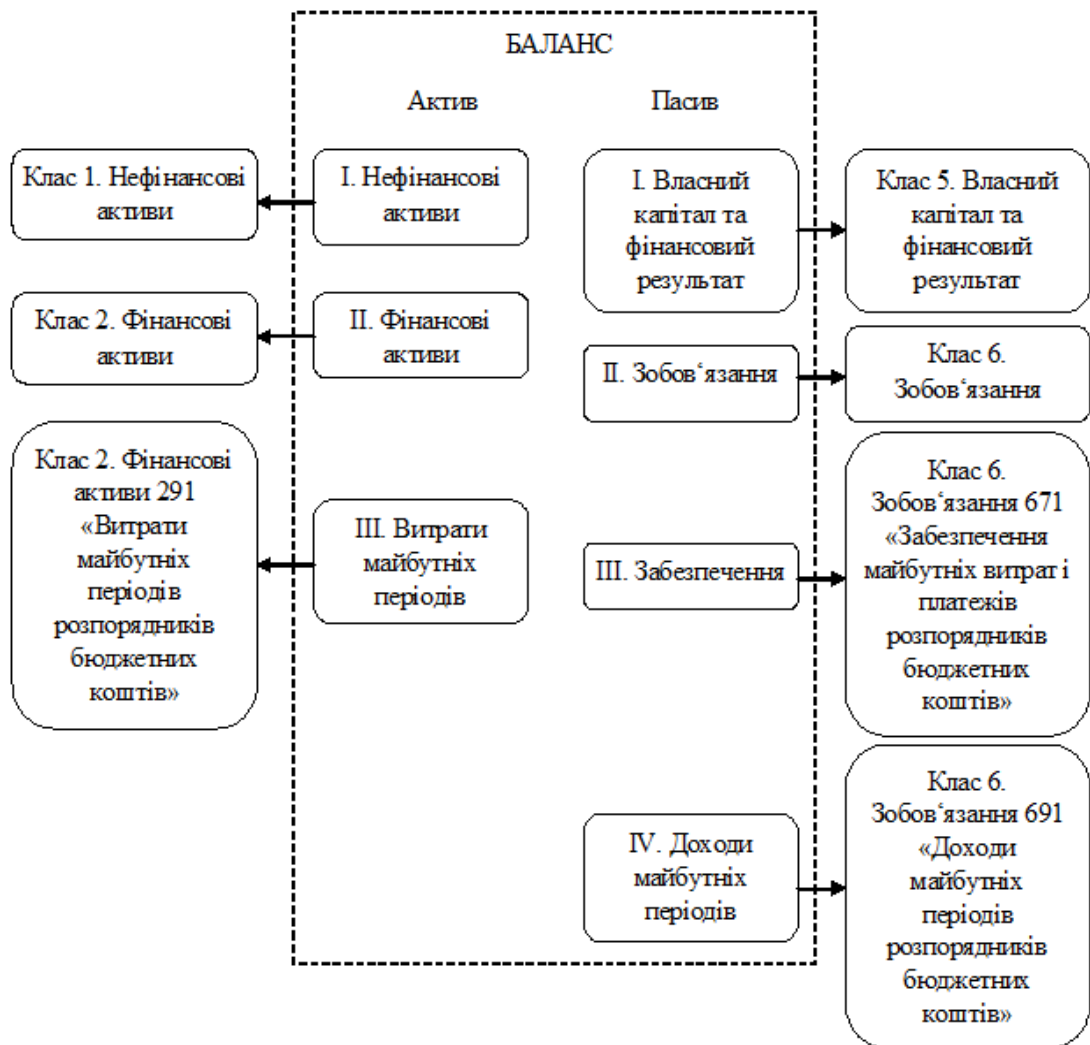

Рис. 2.3. Взаємозв'язки плану рахунків та балансу бюджетної установи

На основі дослідження інформаційного забезпечення процесу формування балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації вважаємо доцільним формування балансу в комп'ютерній бухгалтерській програмі, призначеній для бюджетних установ. Досліджуваній установі варто подавати баланс через автоматизовану систему подання електронної звітності клієнтів Казначейства. Дата подання балансу в електронному вигляді буде відповідати даті одержання повідомлення від органу Казначейства про подання балансу. При автоматизованому поданні балансу буде використовуватися кваліфікований електронний підпис. Важливим завданням для досліджуваної установи є використання

електронного документообігу та підвищення ефективності використання автоматизованих процесів в системі обліку [23; 24; 25; 26; 27]. Це значно скоротить час на ведення щоденного обліку та спростить роботу працівників бухгалтерії установи.

2.2. Підходи до формування активу балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації

Формування бухгалтерського балансу бюджетних установ передбачає дотримання принципу подвійного запису. Згідно останнього засоби господарювання установи показують з дотриманням двох підходів:

- по їх речовому складу і розміщенню (тобто актив балансу);
- по джерелах формування та цільового призначення (тобто пасив балансу).

Для заповнення балансу важливо використовувати Порядок заповнення фінансової звітності в державному секторі [41].

Баланс бюджетних установ являє собою звіт про засоби установи у вигляді активів, капіталу та зобов'язань в згрупованому вигляді на визначену звітну дату. В цілому загальний вигляд балансу установи можна відобразити за певною формулою (рис. 2.4).

$$\boxed{\text{Активи}} + \boxed{\text{Витрати}} = \boxed{\text{Власний капітал}} + \boxed{\text{Зобов'язання}} + \boxed{\text{Доходи}}$$

Рис. 2.4. Загальний вигляд балансу бюджетної установи

Основним призначенням балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації є дотримання умов контролю та аналізування використання коштів, що формуються в загальному та спеціальному фондах.

Актив балансу досліджуваної бюджетної установи складається з трьох розділів (рис. 2.5).

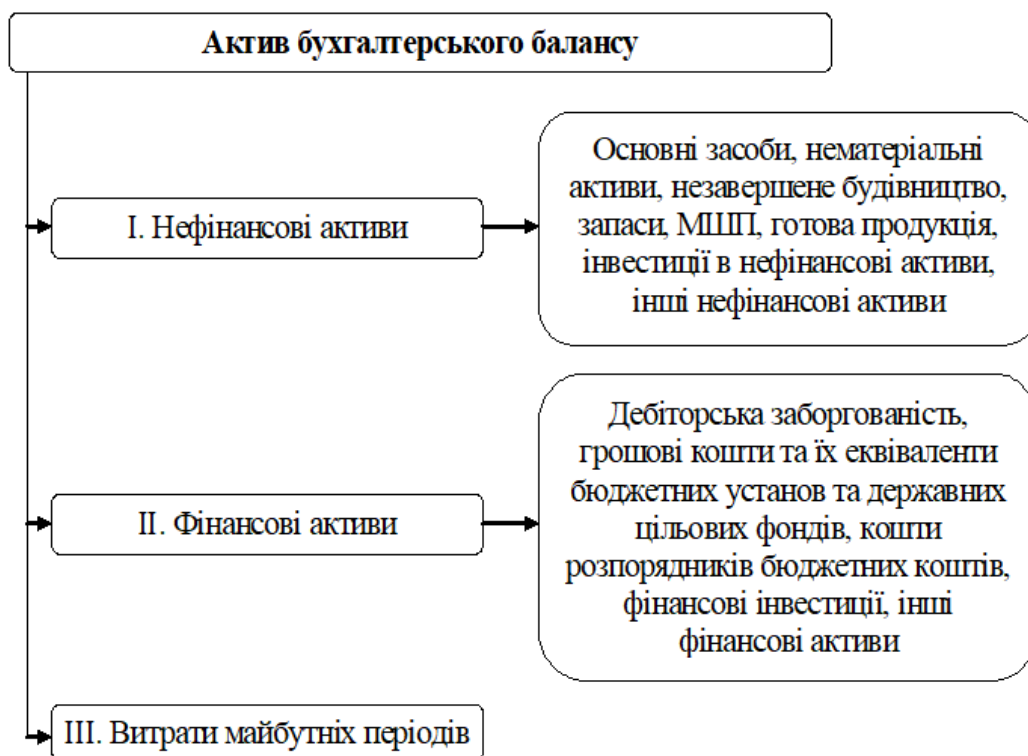

Рис. 2.5. Складові активу балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації

До складу активу балансу бюджетної установи відносяться статті, які відображають приналежність бюджетної установи до невиробничого напрямку.

Активи бюджетної установи містять ресурси, які підпорядковані установі і дають можливість отримати економічну вигоду в майбутньому часі під час їх застосування при наданні послуг, що визначаються згідно статутних вимог, в процесі обміну на різні активи або ж в процесі погашення зобов'язань бюджетної установи.

В розділі I активу балансу відображаються відомості про суми первісної (переоціненої) та залишкової вартості наступних елементів не фінансових активів: основних засобів; інвестиційної нерухомості; нематеріальних активів; довгострокових біологічних активів. До цієї інформації ще додаються відомості про знос або накопичену амортизацію

вказаних вище елементів активу балансу для того, щоб можна було визначити їх залишкову вартість.

Крім цього, в розділі I Тернопільський обласний центр комплексної реабілітації відображає дані по незавершених капітальних інвестиціях, запасах, виробництві та поточних біологічних активах за їх наявності в звітному періоді (рис. 2.6).

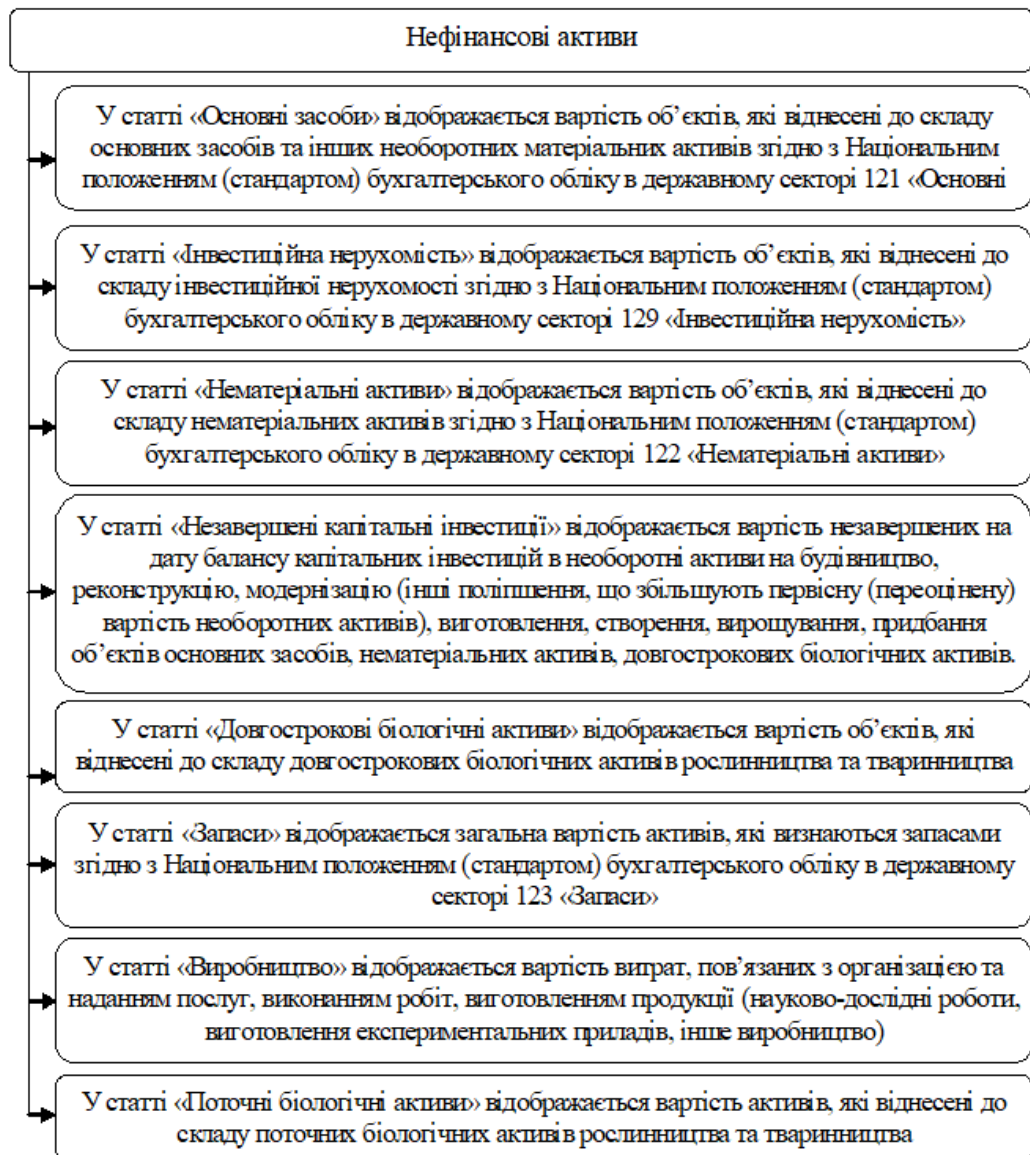

Рис. 2.6. Складові розділу I активу балансу бюджетної установи

Кожному з наведених елементів розділу I активу відповідають коди рядків від 1000 до 1900. Для заповнення розділу I активу досліджувана установа використовує дані по залишку по субрахунках рахунків класу 1,

зокрема сальдо по дебету наведених субрахунків, крім сальдо по кредиту субрахунків рахунку 14 (табл. 2.1). Наведена інформація міститься в книзі «Журнал-головна».

Таблиця 2.1

Алгоритм заповнення розділу I активу балансу бюджетної установи

Назва статті	Код рядка	Інформація
Основні засоби:	1000	Розрахуйте як різницю між первісною (переоціненою) вартістю основних засобів і сумою їх зносу на дату балансу: $p. 1000 = p. 1001 - p. 1002$
первісна вартість	1001	Підсумок залишків на субрахунках: <ul style="list-style-type: none"> • 1011-1018 рахунку 10 «Основні засоби»; • 1111-1118 рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи»
знос	1002	Підсумок залишків, які склалися на субрахунках: 1411 «Знос основних засобів» для основних засобів; 1412 «Знос інших необоротних матеріальних активів»
Інвестиційна нерухомість:	1010	Розрахуйте як різницю між первісною вартістю інвестиційної нерухомості та сумою її зносу: $p. 1010 = p. 1011 - p. 1012$
первісна вартість	1011	Залишок на субрахунку 1010 «Інвестиційна нерухомість»
знос	1012	Залишок на субрахунку 1414 «Знос інвестиційної нерухомості»
Нематеріальні активи	1020	Розрахуйте як різницю між первісною вартістю і сумою накопиченої амортизації: $p. 1020 = p. 1021 - p. 1022$
первісна вартість	1021	Підсумок залишків на субрахунках 1211-1216 рахунку 12 «Нематеріальні активи»
знос	1022	Залишок, на субрахунку 1413 «Накопичена амортизація нематеріальних активів»
Незавершені капітальні інвестиції	1030	Вартість незавершених на дату балансу капітальних інвестицій в необоротні активи. Наводьте підсумок залишків, які склалися на субрахунках 1311-1314 рахунку 13 «Капітальні інвестиції».
Довгострокові біологічні активи	1040	Розрахуйте як різницю між первісною вартістю довгострокових біологічних активів і сумою накопиченої амортизації: $p. 1040 = p. 1041 - p. 1042$
первісна вартість	1041	Підсумок залишків на субрахунках: 1711 «Довгострокові біологічні активи рослинництва»; 1712 «Довгострокові біологічні активи тваринництва»
накопичена амортизація	1042	Залишок, що склався на субрахунку 1415 «Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів»
Запаси	1050	Вартість активів, які ви визнали запасами згідно НП(С)БОДС 123 «Запаси». Наводьте підсумок залишків, які склалися на субрахунках: <ul style="list-style-type: none"> • 1511-1518 рахунку 15 «Виробничі запаси»; • 1811-1816 рахунку 18 «Інші нефінансові активи»
Виробництво	1060	Вартість витрат, пов'язаних з організацією та наданням послуг, виконанням робіт, виготовленням продукції. Наводьте підсумок залишків на субрахунках 1611-1613 рахунку 16 «Виробництво»
Поточні біологічні активи	1090	Вартість активів, які належать до складу поточних біологічних активів рослинництва та тваринництва згідно зі НП(С)БОДС 136 — підсумок залишків, які склалися на субрахунках: 1713 «Поточні біологічні активи рослинництва»; 1714 «Поточні біологічні активи тваринництва»
Усього за розділом I	1095	Підсумок показників розділу I, який розрахуйте за формулою: $p. 1095 = p. 1000 + p. 1010 + p. 1020 + p. 1030 + p. 1040 + p. 1050 + p. 1060 + p. 1090$

В розділі II активу балансу відображаються відомості про наступні елементи фінансових активів (рис. 2.7):

- дебіторську заборгованість довгострокового та поточного характеру;
- фінансові інвестиції довгострокового та поточного характеру;
- суми грошових коштів, їх еквівалентів та інших фінансових активів.

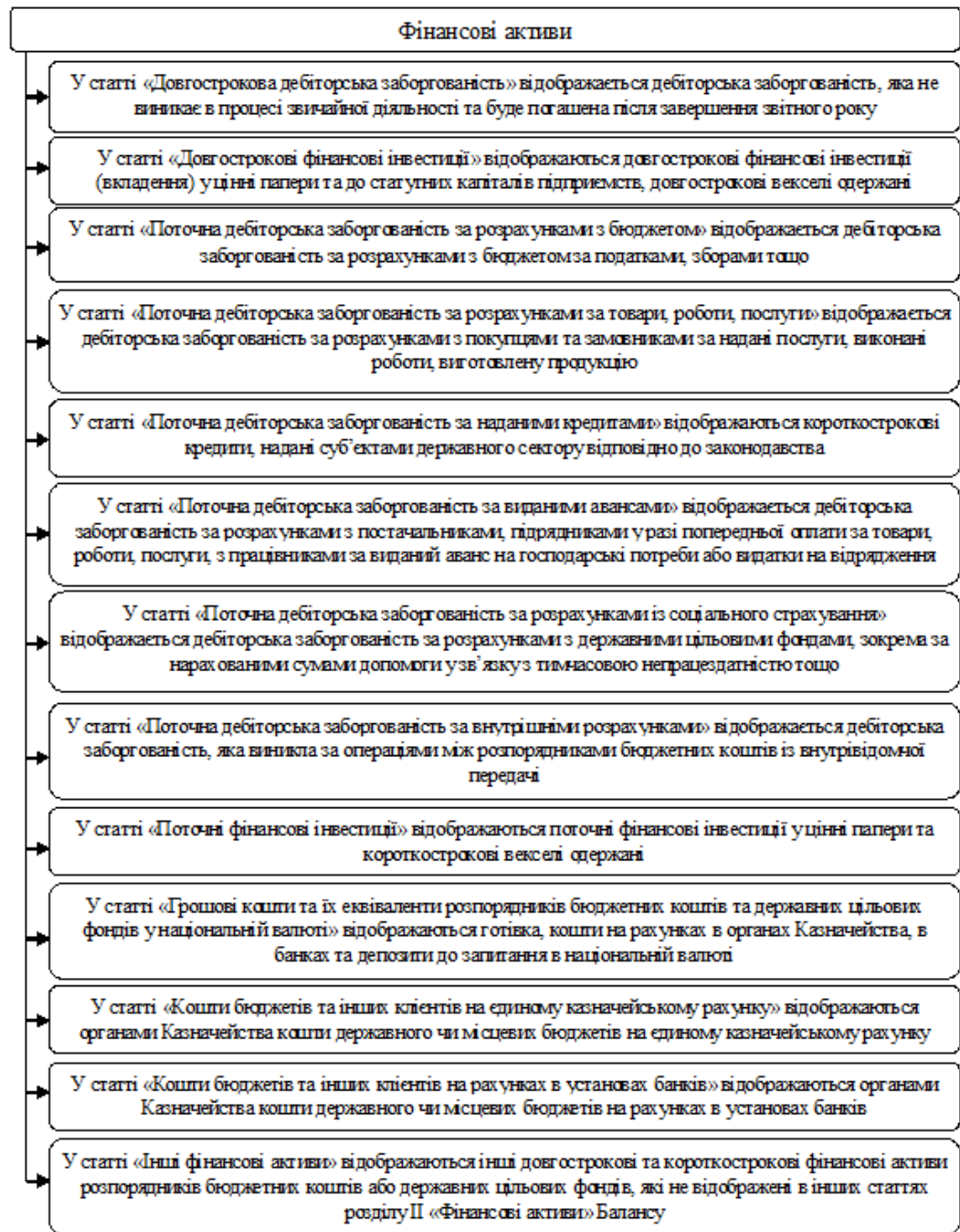

Рис. 2.7. Складові розділу II активу балансу бюджетної установи

Кожному з наведених елементів розділу II активу відповідають коди рядків від 1100 до 1180. Для заповнення розділу II активу Тернопільський обласний центр комплексної реабілітації використовує дані по залишку по субрахунках рахунків класу 2, крім сальдо по рахунку 29 «Витрати майбутніх періодів» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Алгоритм заповнення розділу II активу балансу бюджетної установи

Назва статті	Код рядка	Інформація
Довгострокова дебіторська заборгованість	1100	Підсумок залишків, які сформувалися на субрахунках: 2011 «Довгострокова дебіторська заборгованість за операціями з оренди»; 2012 «Довгострокові кредити, надані розпорядниками бюджетних коштів»; 2013 «Інша довгострокова дебіторська заборгованість» тощо.
Довгострокові фінансові інвестиції, у тому числі:	1110	Суму довгострокових фінансових інвестицій (вкладень) у цінні папери та до статутних капіталів підприємств, довгострокових векселів, одержаних. $p. 1110 = p. 1111 + p. 1112$
цінні папери, крім акцій	1111	Залишок, який сформувалися на субрахунку 2512 «Довгострокові фінансові інвестиції в цінні папери, крім акцій»
акції та інші форми участі в капіталі	1112	Підсумок залишків на субрахунках: 2511 «Придбані акції»; 2513 «Довгострокові фінансові інвестиції в капітал підприємств»; 2514 «Довгострокові векселі одержані»; 2515 «Інші фінансові активи розпорядників бюджетних коштів»
Поточна дебіторська заборгованість:		
за розрахунками з бюджетом	1120	Залишок на субрахунку 2110 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом»
за розрахунками за товари, роботи, послуги	1125	Залишок на субрахунку 2111 «Поточна дебіторська заборгованість за розрахунками за товари, роботи, послуги»
за наданими кредитами	1130	Залишок на субрахунку 2112 «Дебіторська заборгованість за короткостроковими кредитами, наданими розпорядниками бюджетних коштів»
за виданими авансами	1135	Підсумок залишків, які сформувалися на субрахунках: 2113 «Розрахунки за авансами, виданими постачальникам, підприємцям за товари, роботи і послуги»; 2116 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з підзвітними особами»
за розрахунками із соціального страхування	1140	Суму дебіторської заборгованості за розрахунками з державними цільовими фондами, зокрема за нарахованими сумами допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю тощо, яка сформувалася на дату балансу на субрахунку 2114 «Дебіторська заборгованість за розрахунками із соціального страхування»
за внутрішніми розрахунками	1145	Суму дебіторської заборгованості, яка виникла за операціями між розпорядниками бюджетних коштів із внутрішньовідомчої передачі, яка сформувалася на субрахунку 2711 «Дебіторська заборгованість за внутрішніми розрахунками»
інша поточна дебіторська заборгованість	1150	Підсумок залишків, які сформувалися на дату балансу на субрахунках: 2115 «Розрахунки з відшкодування завданних збитків»; 2118 «Розрахунки із спільної діяльності»; 6414 «Розрахунки за спеціальними видами платежів»; 2117 «Інша поточна дебіторська заборгованість»
Поточні фінансові інвестиції	1155	Суму поточних фінансових інвестицій у цінні папери та короткострокові векселі одержані — підсумок залишків на субрахунках: 2611 «Поточні фінансові інвестиції у цінні папери»; 2612 «Короткострокові векселі одержані»; 2613 «Інші фінансові активи розпорядників бюджетних коштів»
Грошові кошти та їх еквіваленти розпорядників бюджетних коштів та державних цільових фондів у:		Суму готівки, коштів на рахунках в органах Казначейства, в банках та депозити до запитання в національній та іноземній валюті
національній валюті, у т. ч. в:	1160	Підсумок показників, який розраховується за формулою: $p. 1160 = p. 1161 + p. 1162 + p. 1163 + p. 1164$
касі	1161	Підсумок залишків, які сформувалися на дату балансу на субрахунках: 2211 «Готівка у національній валюті» за готівкою, що знаходиться в касі установи; 2213 «Грошові документи у національній валюті» за грошовими документами у національній валюті, що знаходяться в касі установи
казначействі	1162	Підсумок залишків на субрахунках: 2313 «Регістраційні рахунки»; 2314 «Інші рахунки в Казначействі»; 2315 «Рахунки для обліку депозитних сум»
установах банків	1163	Підсумок залишків на субрахунках: 2311 «Поточні рахунки в банку»; 2312 «Інші поточні рахунки в банку»
дорозі	1164	Підсумок залишків, які сформувалися на дату балансу на субрахунках: 2215 «Грошові кошти в дорозі у національній валюті»; 2215 «Грошові кошти в дорозі у національній валюті»
іноземній валюті	1165	Підсумок залишків, які сформувалися на дату балансу в іноземній валюті на субрахунках: 2212 «Готівка в іноземній валюті»; 2214 «Грошові документи в іноземній валюті»; 2216 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»; 2311 «Поточні рахунки в банку»; 2312 «Інші поточні рахунки в банку»
Інші фінансові активи	1180	Інші довгострокові та короткострокові фінансові активи бюджетних установ, які не відображені в інших статтях розділу II «Фінансові активи»
Усього за розділом II	1195	Підсумок показників розділу II, який розраховується за формулою: $p. 1095 = p. 1100 + p. 1110 + p. 1120 + p. 1125 + p. 1130 + p. 1135 + p. 1140 + p. 1145 + p. 1150 + p. 1155 + p. 1160 + p. 1165 + p. 1170 + p. 1175 + p. 1180$

Інформаційні дані про витрати майбутніх періодів показують в розділі III активу балансу бюджетної установи. Згідно вимог законодавства в даному розділі при наявності даних необхідно відображати підсумкові дані (по сплачених авансом орендних платежах, передплаті газет, журналів, періодичних та довідкових видань та ін.) по залишку коштів по субрахунку 2911 на певну звітну балансову дату в книзі «Журнал-головна».

Показники в активі балансу не подаються з врахуванням можливостей перетворення їх у кошти. Відповідно розділи активу не відображаються згідно ознак збільшення ліквідності.

2.3. Порядок формування пасиву балансу бюджетної установи

Важливою частиною балансу є пасив, що є двійником активу. Варто зазначити, що актив і пасив балансу завжди мають бути рівні. Це – основоположний принцип системи обліку [16; 20].

Пасив балансу досліджуваної Тернопільської обласної установи комплексної реабілітації складається з чотирьох розділів (рис. 2.8).

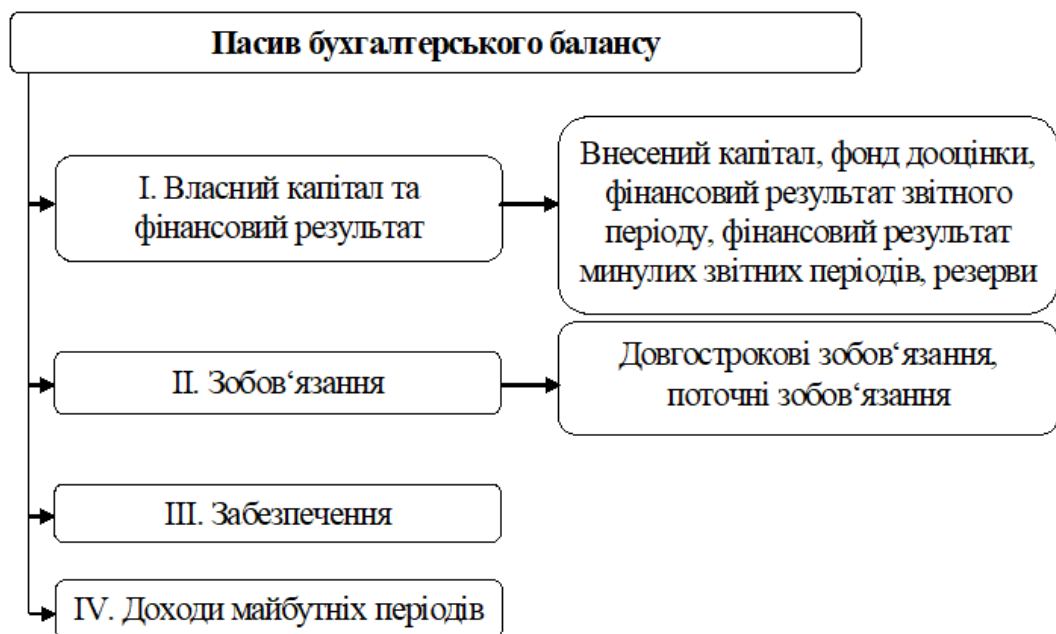

Рис. 2.8. Складові пасиву балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації

До складу пасиву балансу бюджетної установи відносяться статті, які відображають приналежність бюджетної установи до державних та комунальних установ, тобто їх фінансування відбувається в повному або частковому обсязі з використанням коштів державного та/або місцевого бюджетів.

Пасив балансу представляє джерела утворення активів установи, тобто систематизовані дані по зобов'язаннях та власному капіталі з відображенням початкових та кінцевих даних звітного періоду.

Розділ I пасиву балансу щодо власного капіталу та фінансового результату містить інформацію про наступні елементи (рис. 2.9):

- внесений капітал;
- капіталу в дооцінках;
- фінансовий результат;
- капіталу у підприємствах, резерви та цільове фінансування.

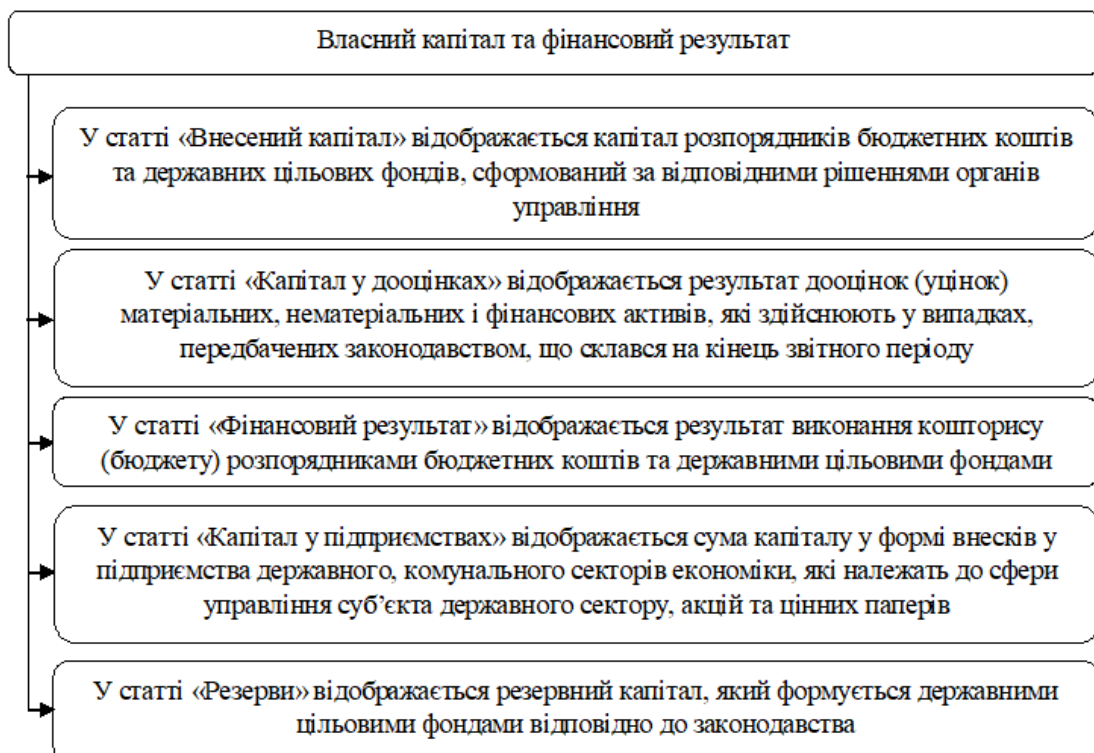

Рис. 2.9. Складові розділу I пасиву балансу бюджетної установи

Наведені дані відображаються відповідно у рядках 1400-1450. Для їх заповнення досліджувана установа використовує кінцеві залишки по кредиту субрахунків рахунків класу 5 плану рахунків з книги «Журнал-головна».

Порядок заповнення I розділу пасиву балансу подано в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Алгоритм заповнення розділу I пасиву балансу бюджетної установи

Назва статті	Код рядка	Інформація
Внесений капітал	1400	Залишок коштів на субрахунку 5111 «Внесений капітал розпорядникам бюджетних коштів»
Капітал у дооцінках	1410	Залишок коштів на субрахунку 5311 «Дооцінка (уцінка) необоротних активів»
Фінансовий результат	1420	Підсумок залишків коштів на субрахунках: 5511 «Фінансові результати виконання кошторису звітного періоду»; 5512 «Накопичені фінансові результати виконання кошторису»
Капітал у підприємствах	1430	Підсумок залишків коштів на субрахунках: 5211 «Капітал у підприємствах у формі акцій»; 5212 «Капітал у підприємствах в іншій формі участі у капіталі»; 5213 «Капітал в частках (паях)»
Резерви	1440	Тут державні цільові фонди наводять залишки коштів на субрахунку 5621 «Резервний капітал державних цільових фондів»
Цільове фінансування	1450	Залишок коштів на субрахунку 5411 «Цільове фінансування розпорядників бюджетних коштів».
Усього за розділом I	1495	Рядок 1495 є підсумком показників розділу I, який розраховуйте за формулою: $p. 1495 = p. 1400 + p. 1410 + p. 1420 + p. 1430 + p. 1440 + p. 1450$

Різні види зобов'язань бюджетної установи відображаються в II розділі пасиву балансу (рис. 2.10):

- по кредитах;
- поточній заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями;
- перед бюджетом;
- розрахунках по товарах, роботах, послугах;
- по оплаті праці,
- соціальному страхуванні тощо.

Для їх відображення використовуються рядки 1500-1595 в розрізі окремих статей. Дані для заповнення вказаних показників досліджувана установа отримує з книги «Журнал-головна» по кредиту субрахунків рахунків класу 6 (за винятком рахунків 67 і 69).

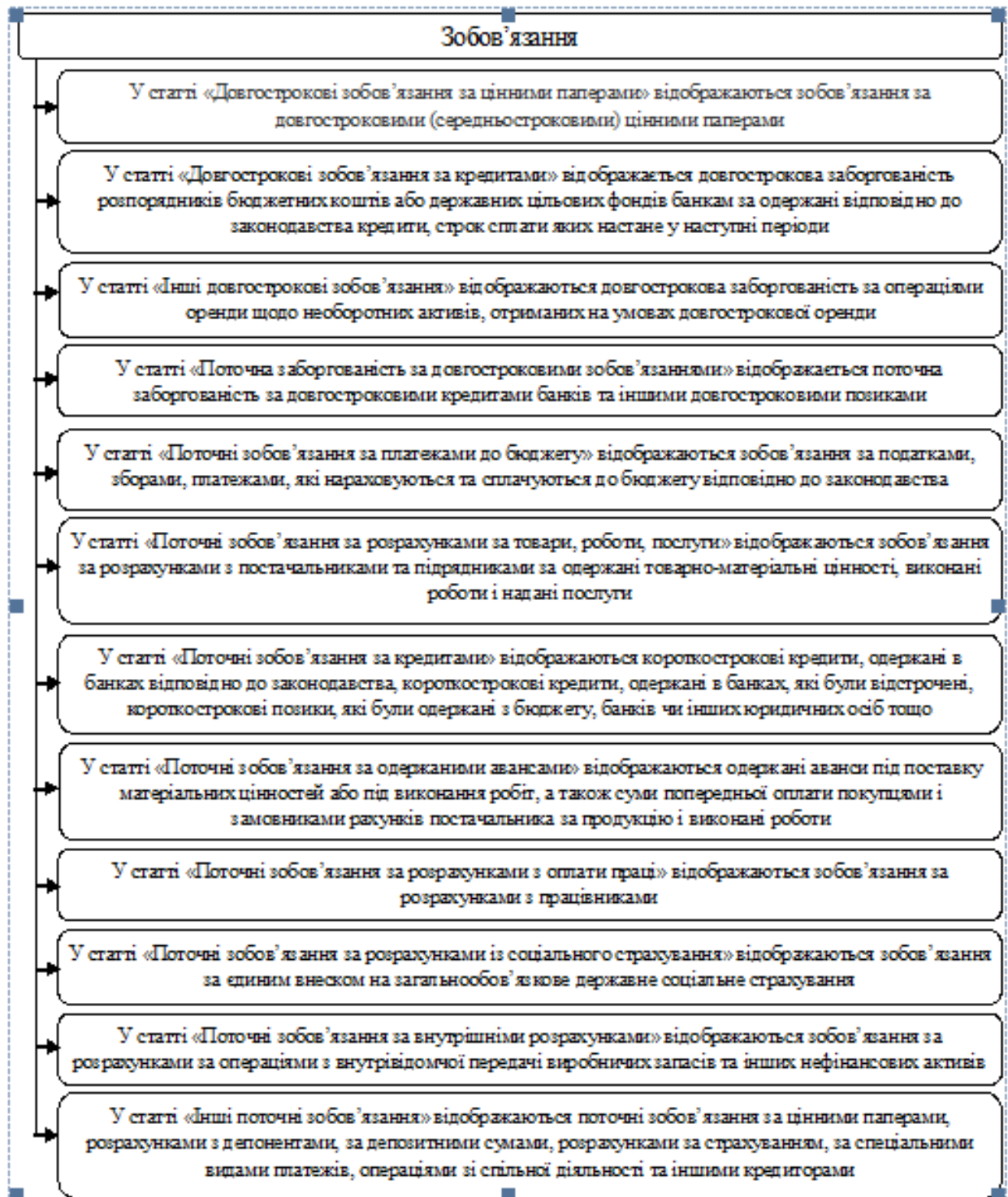

Рис. 2.10. Складові розділу II пасиву балансу бюджетної установи

Порядок заповнення II розділу пасиву балансу подано в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Алгоритм заповнення розділу II пасиву балансу бюджетної установи

Назва статті	Код рядка	Інформація
Довгострокові зобов'язання		Кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями бюджетних установ, за якими на дату балансу склалися залишки на К-т субрахунків рахунку 60 «Довгострокові зобов'язання»
за цінними паперами	1500	Залишок, який склався на субрахунку 6014 «Зобов'язання за довгостроковими цінними паперами». Заборгованість забезпечена виданими векселями за розрахунками з постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами.
за кредитами	1510	Довгострокову заборгованість бюджетних установ банкам як підсумок залишків, які склалися на субрахунках: 6011 «Довгострокові кредити банків»; 6012 «Відстрочені довгострокові кредити банків»; 6013 «Інші довгострокові позики».
інші довгострокові зобов'язання	1520	Довгострокову заборгованість як підсумок залишків, які склалися на субрахунках: 6015 «Довгострокові зобов'язання за операціями з оренди»; 6016 «Інші довгострокові фінансові зобов'язання».
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1530	Підсумок залишків, що склалися за К-т субрахунків 6111 «Поточна заборгованість за довгостроковими кредитами»; 6112 «Поточна заборгованість за зобов'язаннями за довгостроковими цінними паперами»; 6113 «Поточна заборгованість за іншими довгостроковими зобов'язаннями».
Поточні зобов'язання		Інформацію про поточні зобов'язання установ
за платежами до бюджету	1540	Підсумок залишків, які склалися на дату балансу на субрахунках: 6311 «Розрахунки з бюджетом за податками і зборами»; 6312 «Інші розрахунки з бюджетом»
за розрахунками за товари, роботи, послуги	1545	Залишок субрахунку 6211 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» за розрахунками з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи і надані послуги
за кредитами	1550	Підсумок залишків субрахунків: 6114 «Короткострокові кредити банків»; 6115 «Відстрочені короткострокові кредити банків»; 6116 «Короткострокові позики»; 6117 «Інші короткострокові фінансові зобов'язання».
за одержаними авансами	1555	Підсумок залишків субрахунків: 6212 «Розрахунки із замовниками за роботи і послуги»; 6213 «Розрахунки із замовниками за науково-дослідні роботи»; 6214 «Розрахунки за одержаними авансами».
за розрахунками з оплати праці	1560	Підсумок залишків субрахунків 6511-6519 рахунку 65 «Розрахунки з оплати праці».
за розрахунками із соціального страхування	1565	Залишок субрахунку 6313 «Розрахунки із загальнообов'язкового державного соціального страхування».
за внутрішніми розрахунками	1570	Залишок субрахунку 6611 «Зобов'язання за внутрішніми розрахунками розпорядників бюджетних коштів» за розрахунками за операціями з внутрішньої передачі виробничих запасів та інших нефінансових активів
інші поточні зобов'язання, з них:	1575	Підсумок залишків субрахунків: 6411 «Поточні зобов'язання за цінними паперами»; 6412 «Розрахунки з депонентами»; 6413 «Розрахунки за депозитними сумами»; 6414 «Розрахунки за спеціальними видами платежів»; 6415 «Розрахунки з іншими кредиторами»; 6416 «Розрахунки за страхуванням»; 6417 «Розрахунки за зобов'язаннями зі спільної діяльності».

В розділі III пасиву бюджетна установа відображає зарезервовані кошти на майбутні витрати і платежі. Для цього інформація використовується по залишках по кредиту субрахунків рахунку 67.

Дані про отримані доходи впродовж звітного періоду, але які відносяться до майбутніх періодів діяльності бюджетної установи (авансові платежі за орендовані основні засоби, кошти від передплати періодичних видань, газет тощо), показуються в розділі IV пасиву балансу досліджуваної установи.

Висновки до розділу 2

Основним напрямом складання балансу є надання інформації про усі операції, які відбувалися в досліджуваній установі щодо активів, власного капіталу та зобов'язань.

Подані дані в балансі повинні бути достовірними, не містити помилок та перекручень. Оскільки це може негативно вплинути на кінцеві рішення різних користувачів інформації з балансу. Баланс складається на звітну дату, згідно якої наведені показники в ньому.

Важливим завданням для досліджуваної установи є використання електронного документообігу та підвищення ефективності використання автоматизованих процесів в системі обліку, що значно скоротить час на ведення щоденного обліку та спростить роботу працівників бухгалтерії установи.

Актив балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації складається з трьох розділів. До складу активу балансу бюджетної установи відносяться статті, які відображають приналежність бюджетної установи до невиробничого напрямку.

Активи бюджетної установи містять ресурси, які підпорядковані установі і дають можливість отримати економічну вигоду в майбутньому часі під час їх застосування при наданні послуг, що визначаються згідно статутних вимог, в процесі обміну на різні активи або ж в процесі погашення зобов'язань бюджетної установи.

Показники в активі балансу не подаються з врахуванням можливостей перетворення їх у кошти. Відповідно розділи активу не відображаються згідно ознак збільшення ліквідності.

Важливою частиною балансу є пасив, що є двійником активу. Варто зазначити, що актив і пасив балансу завжди мають бути рівні. Це – основоположний принцип системи обліку.

До складу пасиву балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації відносяться статті, які відображають приналежність бюджетної установи до державних та комунальних установ, тобто їх фінансування відбувається в повному або частковому обсязі з використанням коштів державного та/або місцевого бюджетів.

Пасив балансу представляє джерела утворення активів установи, тобто систематизовані дані по зобов'язаннях та власному капіталі з відображенням початкових та кінцевих даних звітного періоду.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ БАЛАНСУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

3.1. Основні підходи до аналізування балансу

Оцінювання фінансового стану суб'єкта господарювання передбачає оцінювання його діяльності в минулому, на сьогодні та в майбутньому. Метою такого оцінювання є визначення стану функціонування установи, своєчасне виявлення та усунення недоліків в діяльності, пошук резервів поліпшення його фінансового стану. Для проведення оцінювання фінансового стану суб'єкта господарювання використовуються його звітні дані за певний період [10; 14; 15; 54].

Початковим і важливим етапом оцінювання фінансового стану є оцінювання активу і пасиву балансу суб'єкта господарювання. Саме баланс відображає систематизовані дані про засоби установи (в активі) та джерела їх утворення (в пасиві) в грошовому вираженні. Оцінювання балансу дає можливість охарактеризувати стан засобів бюджетної установи і їх джерел, зміни за звітний період.

Для аналізування та оцінювання балансу необхідно вирішити ряд взаємозалежних завдань, які подано на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Завдання аналізування балансу бюджетної установи

При аналізуванні активу балансу бюджетної установи аналізуються засоби, які використовує установа для виконання кошторису витрат і господарської діяльності. Зокрема відбувається аналізування основних засобів, матеріальних запасів, залишки коштів в касі та установі в банку, капітальне будівництво, заборгованості окремих осіб та організацій [18].

При аналізуванні пасиву балансу бюджетної установи аналізуються джерела формування засобів, тобто за рахунок чого установа здійснює витрати і купляє матеріальні цінності. Зокрема відбувається аналізування джерел формування основних засобів, малоцінних і швидкозношуваних предметів, кредиторської заборгованості установи, фінансування капітального будівництва, доходів і прибутку.

Аналізування балансу бюджетної установи розпочинається з попереднього ознайомлення з його показниками, оцінювання їх динамічних змін за звітний період. Проведення аналізування та оцінювання показників залежать від структури суб'єкта господарювання, результативності його діяльності.

Аналізування балансу бюджетної установи базується на застосуванні методів, поданих на рис. 3.2 [8; 10; 15; 51; 54].

Проведення горизонтального та вертикального аналізування балансу є завжди актуальним, оскільки з їх допомогою порівнюються показники балансу та встановлюються відхилення фактичних показників від планових, середньогалузевих, попередніх звітних періодів тощо. Використання результатів проведення горизонтального та вертикального аналізування дозволяє побудувати факторні моделі, які є можливими до застосування під час планування певних показників балансу бюджетної установи на перспективу.

Здійснення аналізування балансу бюджетної установи з допомогою коефіцієнтного аналізування передбачає врахування особливостей звітних даних бюджетних установ.

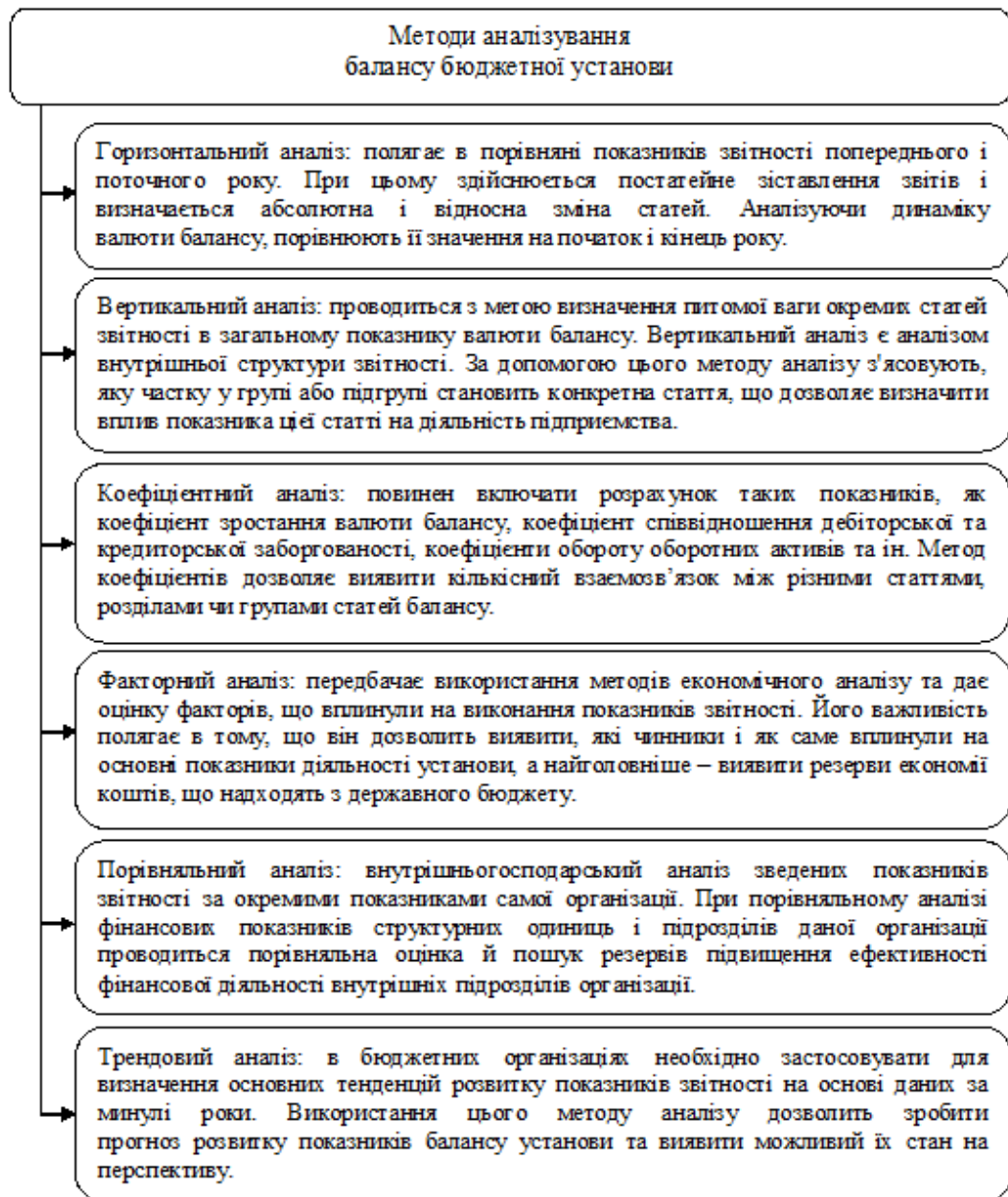

Рис. 3.2. Методи аналізування балансу бюджетної установи

Подані та визначені методи аналізування показників балансу бюджетних установ дають можливість точно оцінювати ефективність та результативність функціонування та діяльність бюджетних установ, виявляти резерви зменшення витрат та збільшення прибутку в майбутньому бюджетної установи.

3.2. Аналізування динаміки та структури балансу

Формування порівняльного аналітичного балансу здійснюється з використанням вихідного балансу досліджуваного підприємства через ущільнення окремих статей та додавання показників структурного та динамічного аналізування активів та пасивів [5; 6; 21; 22; 29]. Проведення горизонтального аналізування балансу дозволяє порівняти величини конкретних статей активу та пасиву балансу в абсолютному та відносному вираженні за досліджуваний період (два і більше суміжних періоди) та встановити зміни за цей період.

Проведення вертикального аналізування активу та пасиву балансу визначає структуру складових балансу та оцінює динаміку зміни за досліджуваний період (два і більше суміжних періоди). Фактично відбувається структурне аналізування абсолютних величин складових балансу і встановлення їх часток.

При аналізуванні складу активів та пасивів досліджуваного підприємства відбувається їх групування по економічно однорідних ознаках. Це дає можливість оцінити в подальшому чим володіє досліджуване підприємство, стан активів та пасивів, призначення активів та за рахунок яких джерел вони сформовані [50; 56]. Такий аналіз визначає можливі доходи досліджуваного підприємства на перспективу та оцінює його фінансовий стан.

В складі активів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації виділяють нефінансові активи, фінансові активи і витрати майбутніх періодів. В складі даних елементів представлені різні складові, такі як: основні засоби; незавершені капітальні інвестиції; запаси; дебіторська заборгованість; грошові кошти.

Проведений горизонтальний та вертикальний аналіз активів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації з використанням звітних даних на основі додатку А подано в табл. 3.1 і 3.2.

Таблиця 3.1

**Аналіз динамічних змін активу Тернопільського обласного центру
комплексної реабілітації**

Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення, тис. грн.	Темп приросту, %
I. НЕФІНАНСОВІ АКТИВИ				
Основні засоби	6 749 392,00	7 355 299,00	+605 907,00	+8,98
Інвестиційна нерухомість	-	-	-	-
Нематеріальні активи	-	-	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	1 210 360,00	481 483,00	-728 877,00	-60,22
Запаси	82 354,00	73 870,00	-8 484,00	-10,30
Усього за розділом I	8 042 106,00	7 910 652,00	-131 454,00	-1,63
II. ФІНАНСОВІ АКТИВИ				
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-	-	-
Поточна дебіторська заборгованість				
за розрахунками з бюджетом	-	30	+30,00	-
за розрахунками за товари, роботи, послуги	-	-	-	-
за наданими кредитами	-	-	-	-
за виданими авансами	-	-	-	-
за розрахунками із соціального страхування	45 567,00	-	-45 567,00	-
за внутрішніми розрахунками	-	-	-	-
інша поточна дебіторська заборгованість	-	-	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти розпорядників бюджетних коштів та державних цільових фондів у:				
національній валюті, у тому числі в:	2 527,00	-	-2 527,00	-
касі	-	-	-	-
казначействі	2 527,00	-	-2 527,00	-
установах банків	-	-	-	-
Інші фінансові активи	-	-	-	-
Усього за розділом II	48 094,00	30	-48 064,00	-99,94
III ВИТРАТИ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ				
БАЛАНС	8 090 200,00	7 910 682,00	-179 518,00	-2,22

В складі активів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації в 2020-2021 рр. відбулися зміни в сторону зменшення на 179518 грн. на кінець 2021 р. Це було результатом зменшення як нефінансових активів (на 131454 грн.), так і фінансових активів (на 48064 грн.). Витрат майбутніх періодів в досліджуваному періоді не було. В складі нефінансових

активів відбулось зростання основних засобів (на 605907 грн.), зменшення незавершених капітальних інвестицій (на 728877 грн.) та запасів (на 8484 грн.). Фінансові активи зменшились за рахунок погашення поточної дебіторської заборгованості за розрахунками із соціального страхування (на 45567 грн.) та зменшення грошових коштів (на 2527 грн.).

Таблиця 3.2

**Аналіз структурних змін активу Тернопільського обласного центру
комплексної реабілітації**

Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення, пунктів структури
I. НЕ ФІНАНСОВІ АКТИВИ			
Основні засоби	83,43	92,98	+9,55
Інвестиційна нерухомість	-	-	-
Нематеріальні активи	-	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	14,96	6,09	-8,87
Запаси	1,02	0,93	-0,08
II. ФІНАНСОВІ АКТИВИ			
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-	-
Поточна дебіторська заборгованість			
за розрахунками з бюджетом	-	0,0004	+0,0004
за розрахунками за товари, роботи, послуги	-	-	-
за наданими кредитами	-	-	-
за виданими авансами	-	-	-
за розрахунками із соціального страхування	0,56	-	-0,56
за внутрішніми розрахунками	-	-	-
інша поточна дебіторська заборгованість	-	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти розпорядників бюджетних коштів та державних цільових фондів у:			
національній валюті, у тому числі в:	0,03	-	-0,03
касі	-	-	-
казначействі	0,03	-	-0,03
установах банків	-	-	-
Інші фінансові активи	-	-	-
III ВИТРАТИ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ	-	-	-
БАЛАНС	100,00	100,00	-

Дані табл. 3.2 показують, що в структурі активів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації в 2020-2021 рр. основу становили основні засоби (83,43% в 2020 р. і 92,98% в 2021 р.) і на кінець 2021 р. зросли на 9,55 пункти структури. Інші складові активу балансу займали незначні частки в загальній сумі майна досліджуваної установи.

В складі пасивів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації виділяють нефінансові активи, фінансові активи і витрати майбутніх періодів. В складі даних елементів представлені різні складові, такі як: власний капітал та фінансовий результат; зобов'язання; забезпечення; доходи майбутніх періодів.

Проведений горизонтальний та вертикальний аналіз пасивів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації з використанням звітних даних на основі додатку А подано в табл. 3.3 і 3.4.

Таблиця 3.3

**Аналіз динамічних змін пасиву Тернопільського обласного центру
комплексної реабілітації**

Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення, тис. грн.	Темп приросту, %
I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ТА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ				
Внесений капітал	7 965 393,00	8 574 704,00	+609 311,00	+7,65
Капітал у дооцінках	-	-	-	-
Фінансовий результат	-1 133 647,00	-1 145 505,00	-11 858,00	+1,05
Капітал у підприємствах	-	-	-	-
Резерви	-	-	-	-
Цільове фінансування	1 210 360,00	481 483,00	-728 877,00	-60,22
Усього за розділом I	8 042 106,00	7 910 682,00	-131 424,00	-1,63
II. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Поточні зобов'язання:				-
за платежами до бюджету	684	-	-684,00	-
за розрахунками за товари, роботи, послуги	-	-	-	-
за кредитами	-	-	-	-
за одержаними авансами	-	-	-	-
за розрахунками з оплати праці	47 410,00	-	-47 410,00	-
за розрахунками із соціального страхування	-	-	-	-
за внутрішніми розрахунками	-	-	-	-
інші поточні зобов'язання	-	-	-	-
Усього за розділом II	48 094,00	-	-48 094,00	-
III. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	-	-	-	-
IV. ДОХОДИ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ	-	-	-	-
БАЛАНС	8 090 200,00	7 910 682,00	-179 518,00	-2,22

В складі пасивів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації в 2020-2021 рр. відбулися зміни в сторону зменшення на 179518 грн. на кінець 2021 р. Це було результатом зменшення як власного капіталу та фінансового результату (на 131424 грн.), так і зобов'язань (на 48094 грн.). Забезпечень та доходів майбутніх періодів в досліджуваному періоді не було. В складі власного капіталу та фінансового результату відбулось зростання внесеного капіталу (на 609311 грн.), зменшення фінансового результату (збиток збільшився на суму 11858 грн.) та цільового фінансування (на 728877 грн.). Зобов'язання зменшились за рахунок погашення заборгованості перед бюджетом (на 684 грн.) та по оплаті праці (на 47410 грн.).

Таблиця 3.4

Аналіз структурних змін пасиву Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації

Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення, пунктів структури
I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ТА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ			
Внесений капітал	98,46	108,39	9,94
Капітал у дооцінках	-	-	-
Фінансовий результат	-14,01	-14,48	-0,47
Капітал у підприємствах	-	-	-
Резерви	-	-	-
Цільове фінансування	14,96	6,09	-8,87
II. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Поточні зобов'язання:			
за платежами до бюджету	0,01	-	-0,01
за розрахунками за товари, роботи, послуги	-	-	-
за кредитами	-	-	-
за одержаними авансами	-	-	-
за розрахунками з оплати праці	0,59	-	-0,59
за розрахунками із соціального страхування	-	-	-
за внутрішніми розрахунками	-	-	-
інші поточні зобов'язання	-	-	-
III. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	-	-	-
IV. ДОХОДИ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ	-	-	-
БАЛАНС	100,00	100,00	-

Дані табл. 3.4 показують, що в структурі пасивів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації в 2020-2021 рр. основу становив внесений капітал і на кінець 2021 р. зріс на 9,94 пункти структури.

Фінансовий результат мав від’ємне значення. Інші складові пасиву балансу займали незначні частки в загальній сумі капіталу досліджуваної установи.

3.3. Коефіцієнтний аналіз балансу бюджетної установи

Коефіцієнтний аналіз балансу бюджетної установи передбачає проведення аналізування фінансової стійкості. Як вважають науковці, фінансова стійкість бюджетної установи є постійним стабільним перевищенням доходів над видатками, що передбачені кошторисом. Це дає можливість установі вільно керувати коштами в залежності від пріоритету по напрямках основної статутної діяльності. Фактично фінансова стійкість бюджетної установи дає характеристику її фінансової незалежності, що стосується володіння її ресурсами та їх використання [5; 6; 11; 17].

Для бюджетної установи важливим аналізування фінансової стійкості за напрямами, поданими на рис. 3.3.

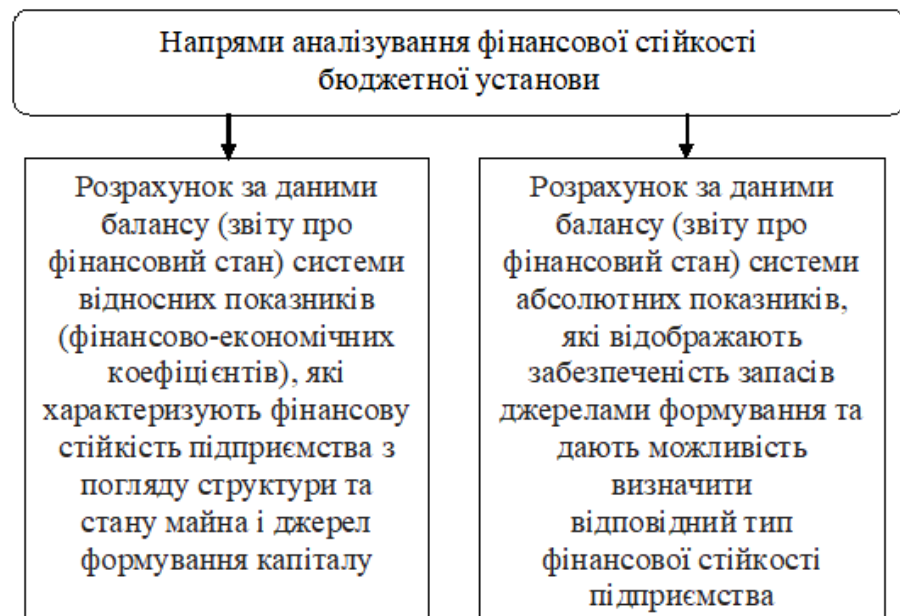

Рис. 3.3. Напрями аналізування фінансової стійкості

Для аналізування фінансової стійкості установи в табл. 3.5 наведено перелік відносних показників оцінювання фінансової стійкості бюджетної установи.

Таблиця 3.5

**Відносні показники оцінювання фінансової стійкості
бюджетної установи**

Показник	Економічний зміст	Порядок розрахунку за даними форми № 1-дс (рядки)
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	Власний капітал та фінансовий результат/Валюта балансу	1495/1800
Коефіцієнт фінансової стабільності (автономного фінансування)	Власний капітал та фінансовий результат/Зобов'язання, забезпечення, доходи майбутніх періодів	1495/1595+1600+1700
Коефіцієнт залежності від довгострокових зобов'язань	Довгострокові зобов'язання/Власний капітал та фінансовий результат	1500+1510+1520/1495
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Власні оборотні кошти/Власний капітал та фінансовий результат	1495-1000-1010-1020-1030-1040/1495
Коефіцієнт стабільності структури оборотних активів	Власні оборотні кошти/ Оборотні активи	1495-1000-1010-1020-1030-1040/ 1050+1060+1090+1195
Коефіцієнт забезпечення запасів власними коштами	Власні оборотні кошти/Запаси	1495-1000-1010-1020-1030-1040/ 1050+1060+1090
Коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом	Власний капітал та фінансовий результат/Необоротні активи	1495/1000+1010+1020+1030+1040
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	Основні засоби/Валюта балансу	1000/1800
Коефіцієнт зносу основних засобів	Знос основних засобів/ Первісна вартість основних	1002/1001

На фінансовий стан бюджетної установи має вплив оптимальність структури капіталу. Відповідно для характеристики частки власного капіталу та фінансового результату в загальній сумі капіталу використовується коефіцієнт фінансової залежності. Більше значення даного коефіцієнта показує незалежність установи від зовнішніх кредиторів і таким чином установа вважається фінансово стійкою.

Для забезпечення зростання питомої ваги власного капіталу та фінансового результату в загальній сумі капіталу необхідні наступні зміни в елементах пасиву балансу: 1) перевищення темпів приросту власного капіталу та фінансового результату над темпами приросту зобов'язань,

забезпечень та доходів майбутніх періодів; 2) при зростанні власного капіталу та фінансового результату зобов'язання, забезпечення та доходи майбутніх періодів не змінюються або ж зменшуються; 3) при відсутності змін у власному капіталі та фінансовому результаті зобов'язання, забезпечення та доходи майбутніх періодів зменшуються; 4) при повільному зменшенні власного капіталу та фінансового результату зобов'язання, забезпечення та доходи майбутніх періодів зменшуються швидшими темпами.

Розрахунок коефіцієнта фінансової стабільності дає можливість встановити суму власних коштів, яка припадає на 1 грн. залучених коштів. Більше значення показника свідчить про менший рівень ризику вкладення капіталу. Відповідно якщо сума власних коштів перевищує залучені кошти, то вважається, що бюджетній установі притаманний високий рівень фінансової стійкості та відображає відносну незалежність від залучених зовнішніх коштів [61].

Зростання коефіцієнта залежності від довгострокових зобов'язань показує зростання залежності бюджетної установи від залучених зовнішніх коштів, хоча з іншого боку – це є свідченням довіри кредиторів бюджетній установі і можливість залучення установою довгострокових кредитів в інвестиційному плані.

Характеристику рівня мобільності власного капіталу дає коефіцієнт маневреності власного капіталу, тобто рівня покриття ним оборотних активів. Тобто свідчить, чи забезпечена бюджетна установа коштами для здійснення поточної діяльності.

При розрахунку коефіцієнта стабільності структури оборотних активів встановлюється частка оборотних активів, що фінансується з використанням власних джерел фінансування. Достатній обсяг власних оборотних коштів свідчить про можливість бюджетної установи фінансувати поточні операції самостійно.

При розрахунку коефіцієнта забезпеченості запасів власними коштами встановлюється чи достатньо в бюджетній установі власних оборотних коштів для покриття запасів. Позитивна динаміка коефіцієнта є хорошим сигналом при оцінці рівня достатності власних оборотних коштів з метою покриття запасів.

Позитивна динаміка коефіцієнта забезпечення необоротних активів власним капіталом свідчить про зростання можливостей бюджетної установи нарощувати необоротні активи за рахунок власних джерел фінансування.

Для встановлення частки основних засобів у загальній сумі майна бюджетної установи використовується розрахунок коефіцієнта реальної вартості основних засобів. Позитивною динамікою для установи є зростання коефіцієнта. Оцінювання фізичного зношення та можливостей подальшого використання основних засобів бюджетної установи здійснюється за допомогою розрахунку коефіцієнта зносу основних засобів.

Розрахунок вказаних показників передбачає дотримання певних умов (рис. 3.4).

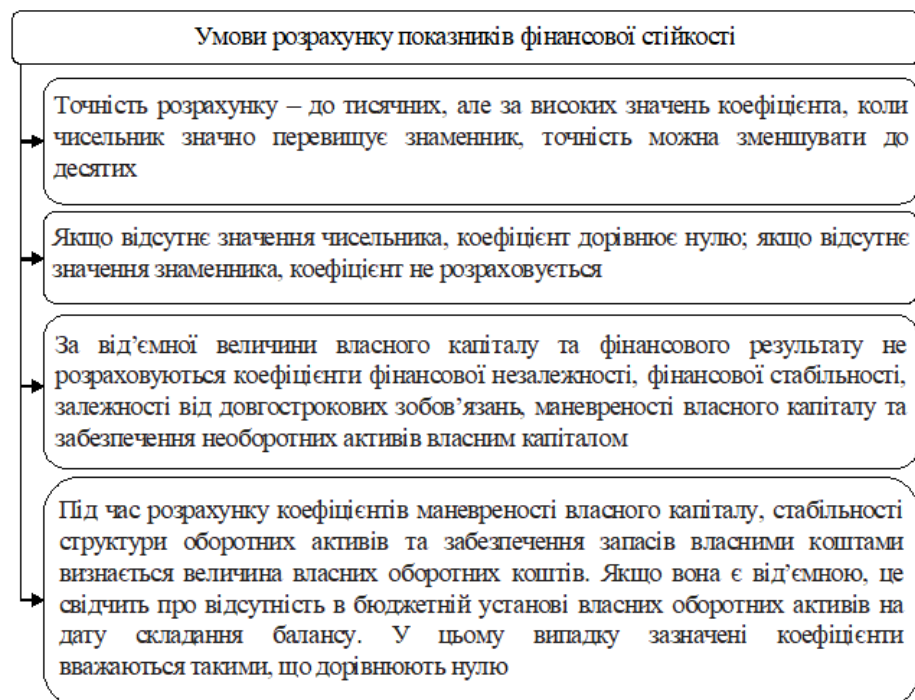

Рис. 3.4. Умови розрахунку показників фінансової стійкості

Результати розрахунків відносних показників оцінювання фінансової стійкості Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації подано в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Відносні показники оцінювання фінансової стійкості
Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації**

Показник	2020	2021	Відхилення
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,994	1,000	+0,006
Коефіцієнт фінансової стабільності (автономного фінансування)	167,22	-	-167,22
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,010	0,009	-0,001
Коефіцієнт стабільності структури оборотних активів	0,631	1,000	+0,369
Коефіцієнт забезпечення запасів власними коштами	1,000	1,000	-
Коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом	1,010	1,009	-0,001
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,834	0,930	+0,096
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,224	0,257	+0,033

На основі розрахунків відносних показників оцінювання фінансової стійкості Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації, поданих в табл. 3.6, можна зробити наступні висновки. Зростання коефіцієнта фінансової незалежності на кінець 2021 р. засвідчило про зростання незалежності установи від зовнішніх кредиторів. Коефіцієнт фінансової стабільності, розрахований в 2020 р., показав, що досліджуваній бюджетній установі притаманний високий рівень фінансової стійкості. В 2021 р. даний коефіцієнт не розраховано, оскільки залучених коштів не було. Коефіцієнт маневреності власного капіталу на кінець 2021 р. зменшився в незначній мірі. Розрахунок коефіцієнта стабільності структури оборотних активів засвідчив, що частка оборотних активів, яка фінансується з використанням власних джерел фінансування, становила 63,1% в 2020 р. і 100% в 2021 р. В досліджуваній бюджетній установі в 2020-2021 рр. достатній обсяг власних оборотних коштів для покриття запасів (підтвердив розрахунок коефіцієнта забезпеченості запасів власними коштами) та

власних джерел фінансування для фінансування необоротних активів (підтвердив розрахунок коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом). Вартість основних засобів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації становила 83,4% в 2020 р. і 93% в 2021 р., що є позитивною динамікою для установи. Рівень зношення основних засобів на кінець 2021 р. дещо зріс, але основні засоби і далі придатні для використання в діяльності досліджуваної установи.

Для аналізування фінансової стійкості бюджетної установи використовуються наступні об'єкти аналізу: активи балансу, тобто дані про нефінансові та фінансові активи; пасиви балансу, тобто дані про власний капітал і фінансовий результат та зобов'язання.

Для визначення типу фінансової стійкості бюджетної установи необхідно здійснити розрахунки в певній послідовності (рис. 3.5).

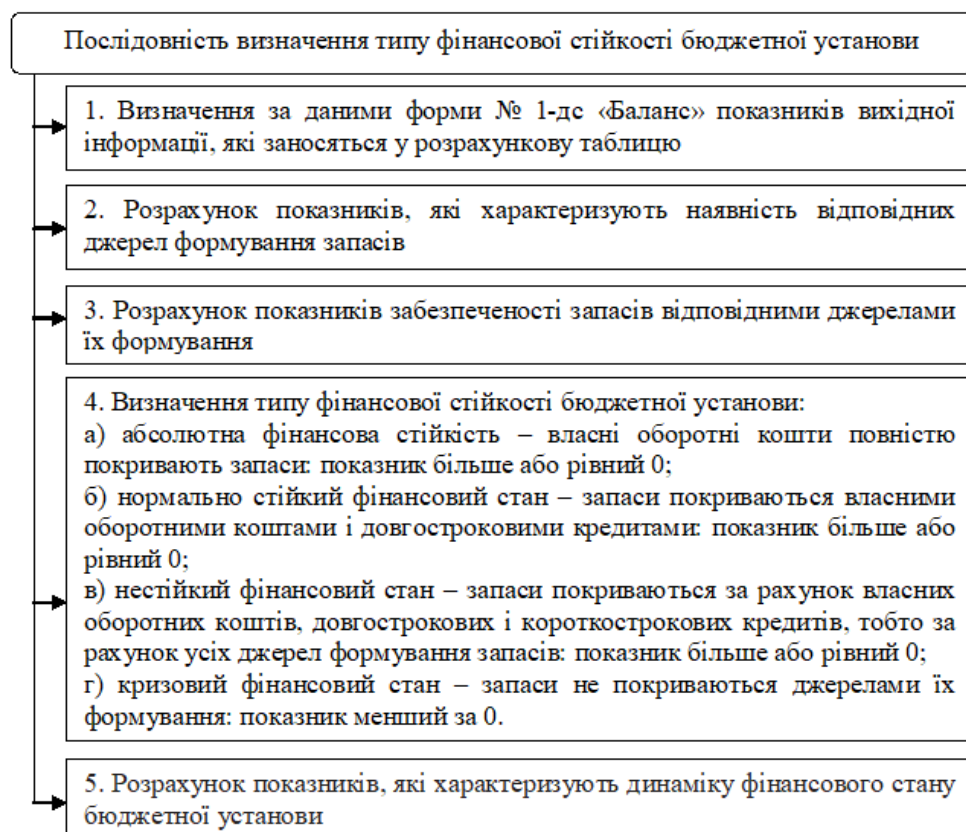

Рис. 3.5. Послідовність визначення типу фінансової стійкості бюджетної установи

Для визначення типу фінансової стійкості Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації побудовано розрахункову таблицю 3.7.

Таблиця 3.7

Визначення типу фінансової стійкості Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації

№ з/п	Показник	2020 р.	2021 р.
1.	Власні оборотні кошти, тис. грн.	82 354,00	73 900,00
2.	Довгострокові кредити, тис. грн.	-	-
3.	Короткострокові кредити, тис. грн.	-	-
4.	Запаси, тис. грн.	82 354,00	73 870,00
5.	Наявність власних оборотних коштів і довгострокових кредитів для формування запасів, тис. грн. (п.1+п.2)	82 354,00	73 900,00
6.	Загальна величина джерел формування запасів, тис. грн. (п.1+п.2+п.3)	82 354,00	73 900,00
7.	Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів, тис. грн. (п.1-п.4)	-	30,00
8.	Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових кредитів для формування запасів, тис. грн. (п.5-п.4)	-	30,00
9.	Надлишок (+), нестача (-) загальної величини джерел формування запасів, тис. грн. (п.6-п.4)	-	30,00
10.	Тип фінансової стійкості	Абсолютна фінансова стійкість	Абсолютна фінансова стійкість
11.	Коефіцієнт забезпеченості запасів відповідними джерелами формування (п.1, або п.5, або п.6 / п.4) Показник 1 – якщо абсолютна фінансова стійкість; показник 5 – якщо нормально стійкий фінансовий стан; показник 6 – якщо нестійкий або кризовий фінансовий стан.	1,0000	1,0004
12.	Надлишок (+), нестача (-) відповідних джерел формування на 1 грн запасів, грн. (п.7, або п.8, або п.9 / п.4) Показник 7 – якщо абсолютна фінансова стійкість; показник 8 – якщо нормально стійкий фінансовий стан; показник 9 – якщо нестійкий або кризовий фінансовий стан.	0	0,0004

Як видно з результатів розрахунків в табл. 3.7 в Тернопільському обласному центрі комплексної реабілітації в 2020 р. було достатньо власних оборотних коштів для формування запасів. Довгострокові та короткострокові кредити в досліджуваній установі були відсутні в 2020-2021 р. В 2021 р. також власні оборотні кошти повністю покрили запаси. Коефіцієнт забезпеченості запасів відповідними джерелами формування відповідно становив в 2020 р. 1, в 2021 р. – 1,0004. В процесі розрахунків встановлено тип фінансової стійкості Тернопільського обласного центру комплексної

реабілітації – як в 2020 р., так і в 2021 р. була притаманна абсолютна фінансова стійкість.

Висновки до розділу 3

При аналізуванні активу балансу бюджетної установи аналізуються засоби, які використовує установа для виконання кошторису витрат і господарської діяльності. При аналізуванні пасиву балансу бюджетної установи аналізуються джерела формування засобів, тобто за рахунок чого установа здійснює витрати і купляє матеріальні цінності. Проведення горизонтального та вертикального аналізування балансу є завжди актуальним, оскільки з їх допомогою порівнюються показники балансу та встановлюються відхилення фактичних показників від планових, середньогалузевих, попередніх звітних періодів тощо.

В складі активів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації в 2020-2021 рр. відбулися зміни в сторону зменшення на 179518 грн. на кінець 2021 р. Це було результатом зменшення як нефінансових активів (на 131454 грн.), так і фінансових активів (на 48064 грн.). Витрат майбутніх періодів в досліджуваному періоді не було. В структурі активів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації в 2020-2021 рр. основу становили основні засоби (83,43% в 2020 р. і 92,98% в 2021 р.) і на кінець 2021 р. зросли на 9,55 пункти структури. Інші складові активу балансу займали незначні частки в загальній сумі майна досліджуваної установи.

В складі пасивів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації в 2020-2021 рр. відбулися зміни в сторону зменшення на 179518 грн. на кінець 2021 р. Це було результатом зменшення як власного капіталу та фінансового результату (на 131424 грн.), так і зобов'язань (на 48094 грн.). Забезпечень та доходів майбутніх періодів в досліджуваному періоді не було. В структурі пасивів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації в 2020-2021 рр. основу становив внесений капітал і на кінець

2021 р. зріс на 9,94 пункти структури. Фінансовий результат мав від'ємне значення. Інші складові пасиву балансу займали незначні частки в загальній сумі капіталу досліджуваної установи.

Зростання коефіцієнта фінансової незалежності на кінець 2021 р. засвідчило про зростання незалежності установи від зовнішніх кредиторів. Коефіцієнт фінансової стабільності показав, що досліджуваній бюджетній установі притаманний високий рівень фінансової стійкості. Коефіцієнт маневреності власного капіталу на кінець 2021 р. зменшився в незначній мірі. В досліджуваній бюджетній установі в 2020-2021 рр. достатній обсяг власних оборотних коштів для покриття запасів (підтвердив розрахунок коефіцієнта забезпеченості запасів власними коштами) та власних джерел фінансування для фінансування необоротних активів (підтвердив розрахунок коефіцієнт забезпечення необоротних активів власним капіталом). Вартість основних засобів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації становила 83,4% в 2020 р. і 93% в 2021 р., що є позитивною динамікою для установи. Рівень зношення основних засобів на кінець 2021 р. дещо зріс, але основні засоби і далі придатні для використання в діяльності досліджуваної установи. В процесі розрахунків встановлено тип фінансової стійкості Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації – як в 2020 р., так і в 2021 р. була притаманна абсолютна фінансова стійкість.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1. Охорона праці в Тернопільському обласному центрі комплексної реабілітації

Згідно з Законом України «Про охорону праці» служба охорони праці створена в Тернопільському обласному центрі комплексної реабілітації для організації виконання правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням і аваріям у процесі праці. В установі розроблено та затверджено Положення про службу охорони праці, визначена структура служби охорони праці, її чисельність, основні завдання, функції та права її працівників відповідно до законодавства. Служба охорони праці підпорядковується безпосередньо керівнику підприємства. Служба охорони праці вирішує завдання: забезпечення фахової підтримки рішень роботодавця з питань охорони праці; забезпечення безпеки виробничих процесів, устаткування, будівель і споруд; забезпечення працівників засобами індивідуального та колективного захисту; професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці, пропаганди безпечних методів праці; вибору оптимальних режимів праці й відпочинку працівників; інформування та надання роз'яснень працівникам підприємства з питань охорони праці.

Планування організаційно-технічних заходів з охорони праці – одна з провідних функцій управління охорони праці. Перед плануванням обов'язково визначається фактичний стан охорони праці і його прогнозування на майбутнє. Планування робіт по охороні праці буває

перспективним (на тривалий відрізок часу), поточним (на рік) і оперативним (квартал, місяць, декаду).

Фінансування охорони праці здійснюється роботодавцем. Фінансування профілактичних заходів з охорони праці, виконання загальнодержавної, галузевих та регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, інших державних програм, спрямованих на запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням, передбачається разом з іншими джерелами фінансування, визначеними законодавством, у державному і місцевих бюджетах [37; 45].

Для Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації витрати на охорону праці становлять не менше 0,2 відсотка від фонду оплати праці (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Фінансування заходів охорони праці Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації за період 2020-2021 рр.

Фонд оплати праці, тис. грн.		Сума фінансування (0,2%), тис. грн.		Абсолютне відхилення, тис. грн.
2020	2021	2020	2021	2020-2021
3849,99	5159,21	7,70	10,32	+2,62

Як видно з табл. 4.1, фінансування заходів охорони праці в Тернопільському обласному центрі комплексної реабілітації на кінець 2021 р. порівняно з 2020 р. збільшилось на 2,62 тис. грн., що прямо залежить від збільшення фонду оплати праці. Кошти фонду охорони праці підприємство використовує на придбання спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту працюючих; на ремонтні й інші роботи, пов'язані з підтримкою основних фондів в належному технічному стані; усунення впливу на працівників небезпечних і шкідливих виробничих факторів; надання працівникам, зайнятим на роботах із шкідливими умовами праці, спеціального харчування тощо.

4.2. Ергономічні вимоги до робочого місця користувача персональним комп'ютером (ПК)

Загальні ергономічні вимоги для організації робочого місця користувача ПК встановлюють основні параметри робочого місця, оснащеного дисплеєм, і враховують особливість виконуваних робіт [59].

Параметри робочого місця повинні бути наступними: площа кабінету, в якому буде проходити робота повинна бути не менш 6 м², а об'єм не менш 24 м³. Для внутрішньої обробки приміщення повинні використовуватися дифузно-відбивні матеріали з коефіцієнтами відбиття для стелі – 0,7-0,8; для стін – 0,5-0,6; для підлоги – 0,3-0,5. Конструкція робочого столу повинна забезпечувати оптимальне розміщення на робочій поверхні використовуваного обладнання. Конструкція крісла повинна забезпечувати підтримку раціональної робочої пози під час роботи з відео-дисплейним терміналом і ПК, дозволяти змінювати позу з метою зниження статичного напруження м'язів шийно-плечової області і спини для попередження розвитку втоми працюючого (згідно з ГОСТ 12.2.032-78). Поверхня сидіння, спинки та інших елементів стільця (крісла) повинна бути напівм'якою, з покриттям, що не електризується, неслизьке та повітронепроникне, що забезпечує легке очищення від забруднення.

Висота робочої поверхні столу, за відсутності можливості її регулювання повинна складати 725 мм. Робочий стіл повинен мати простір для ніг висотою не менше 600 мм, шириною – не менше 500 мм, не менше 450 мм в глибину на рівні колін і на рівні простягнутої ноги – не менше 650 мм. Робоче місце має бути обладнане підставкою для ніг, має ширину не менше 300 мм, глибину не менше 400 мм, регулювання по висоті в межах 150 мм за кутом нахилу опорної поверхні підставки до 20 градусів.

Відстань від очей користувача до екрану дисплея має становити 500-700 мм. Кут зору 10-20°, але не більше 40°; кут між верхнім краєм дисплея і

рівнем очей користувача має становити не менше 10° . Кращим є розташування екрану перпендикулярно до лінії зору користувача.

Робочі місця по відношенню до світлових прорізів повинні розташовуватися не ближче 3 м так, щоб природне світло падало збоку, переважно зліва. Освітленість також впливає на стан здоров'я і працездатність людини.

До основних показників, що визначають умови здорової роботи, належать: фон, контраст об'єкта з фоном, видимість, показник осліпленості, коефіцієнт пульсації освітленості.

Фон характеризується коефіцієнтом відбиття. Контраст об'єкта з фоном (К) характеризується співвідношенням яскравості розглянутого об'єкта (точки, лінії, знаки) і фону. Оскільки роботи користувача ПК відносяться до категорії 1а – легкі фізичні роботи (роботи проводяться сидячи і супроводжуються незначним фізичним напруженням, з енерговитратами до 120 ккал / годину), необхідно дотримуватися наступних норм: коефіцієнт відображення більше 0,4, тобто світлий фон; контраст об'єкта з фоном великий і середній при К більше 0,2 (згідно СНіП 11-4-79).

У полі зору користувача ПК має бути забезпечений відповідний розподіл яскравості. Відношення яскравості екрана до яскравості оточуючих його поверхонь не повинно перевищувати у робочій зоні 3:1 (СНіП 11-4-79). У зв'язку з цим дисплей ПК повинен відповідати наступним вимогам: яскравість свічення екрану не менше 100 кд/м; мінімальний розмір світної точки для кольорового дисплея не більше 0,6 мм; контрастність зображення знаку – не менше 0,8; низькочастотне тремтіння зображення в діапазоні 0,05-1,0 Гц повинно знаходитися в межах 0,1 мм; екран повинен мати покриття антивідблиску; відеомонітор повинен бути обладнаний поворотним майданчиком, що дозволяє переміщати відеотермінал в горизонтальній і вертикальній площинах в межах 130-220 мм і змінювати кут нахилу на 10-15 мм.

Коефіцієнт відбиття світла матеріалами і обладнанням всередині приміщень має велике значення для освітлення: чим більше світла відбивається від поверхонь, тим вище освітленість. Коефіцієнт відображення відповідно повинен бути для: стелі 60-70%, стін 40-50%, підлоги 30%, для інших поверхонь 30-40%.

Результати досліджень показують, що найбільшою мірою негативний фізіологічний вплив на операторів ПК пов'язаний з дискомфорними зоровими умовами через неправильно спроектоване освітлення. Згідно СНІП П-4-79 освітленість на горизонтальній площині робочого місця оператора ЕОМ повинна складати 400 лк при висоті цієї площини 0,8 м над підлогою.

Світловий клімат визначає зоровий дискомфорт. Запобігти шкідливому впливу освітлення можна шляхом правильного підбору системи освітлення, джерел світла (за їх спектрального складу випромінювання), світильників. Коли штучне світло змішується з природним, рекомендується використовувати лампи за спектральним складом найбільш близькі до сонячного світла. Світильники слід вибирати з розсіювачами, а блискучі деталі освітлювального обладнання, що можуть потрапити в поле зору оператора, повинні бути замінені на матові. Розташовувати робоче місце, обладнане дисплеєм, необхідно таким чином, щоб у полі зору оператора не потрапляли вікна або освітлювальні прилади; вони не повинні знаходитися і безпосередньо за спиною оператора.

Повітряне середовище в робочій зоні визначається мікрокліматом виробничого приміщення. Допустимі значення температури повітря в приміщенні становлять 19-25 °С, відносної вологості повітря – 55%, швидкості руху повітря на рівні особи – 0,1 м/с. При наявності досить комфортного робочого середовища атмосферний тиск по ГОСТ 21552-84 ССБТ може змінюватися від 84 до 107 кПа (630 ... 800 мм рт. ст.).

Шум несприятливий для людини, особливо при тривалому впливі. В оператора це виражається в зниженні працездатності (наприклад, швидкість обробки тексту зменшується на 10-15%), у прискоренні розвитку зорового

стомлення, зміну відчуття кольору, підвищенні витрати енергії (на 17%). Тривалий та інтенсивний шум значно знижує продуктивність праці і призводить до зростання кількості помилок у роботі. У відділі головного економіста шум може створюватися телефонними дзвінками та розмовами, системними блоками та клавіатурою ПК. Так само джерелами шуму можуть бути системи кондиціонування та вентиляції повітря, існують і зовнішні джерела шуму (наприклад, працюють агрегати на вулиці).

Висновки до розділу 4

Згідно з Законом України «Про охорону праці» для проведення організаційно-методичної роботи з управління охороною праці та координації діяльності всіх структурних підрозділів відносно забезпечення на робочих місцях в кожному структурному підрозділі умов праці на підприємстві керівником Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації створена служба з охорони праці. Фінансування заходів охорони праці в Тернопільському обласному центрі комплексної реабілітації на кінець 2021 р. порівняно з 2020 р. збільшилось на 2,62 тис. грн., що прямо залежить від збільшення фонду оплати праці.

Параметри робочого місця повинні бути наступними: площа кабінету, в якому буде проходити робота повинна бути не менш 6 м², а об'єм не менш 24 м³. Конструкція робочого столу повинна забезпечувати оптимальне розміщення на робочій поверхні використовуваного обладнання. Конструкція крісла повинна забезпечувати підтримку раціональної робочої пози під час роботи з відео-дисплейним терміналом і ПК, дозволяти змінювати позу з метою зниження статичного напруження м'язів шийно-плечової області і спини для попередження розвитку втоми працюючого (згідно з ГОСТ 12.2.032-78). Поверхня сидіння, спинки та інших елементів стільця (крісла) повинна бути напівм'якою, з покриттям, що не електризується.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Баланс являє собою звітний документ про стан засобів установи, капітал та зобов'язання в узагальнених показниках на звітну дату. При цьому дані формують на початок і кінець звітного періоду. В цілому баланс являє собою таблицю з двох частин – активу та пасиву і відображає результати усіх операцій за звітний період по загальному та спеціальному фонду. Дані, подані у балансі, повинні бути достовірними, мати реальний та об'єктивний зміст.

Внутрішня побудова балансу є фактично представленням теорії подвійності системи обліку. Щодо балансу бюджетної установи, то дана теорія має проявом порівняльну таблицю двох величин – господарських засобів за функціональним значенням у господарських операціях та джерел їх формування за ознакою їх приналежності.

Вивчення еволюції розвитку бухгалтерського балансу дозволило встановити його сутність як методу обліку та форми фінансової звітності, різні варіанти проявів балансу, визначити етапи розвитку балансу від початкового значення як економічної категорії до визначального поняття системи обліку та фінансової звітності.

Формування бухгалтерського балансу бюджетних установ передбачає використання залишків по рахунках обліку. Водночас важливо перед складанням балансу закрити рахунки класів 7 і 8 по доходах та витратах. Відповідно в баланс потрапляють лише ті витрати, які стосуються майбутніх періодів або ж є включеними у первісну вартість основних засобів, запасів та інших активів.

Тернопільський обласний центр комплексної реабілітації являє собою реабілітаційну установу. Основоположними напрямками створення центру є виконання комплексу заходів щодо забезпечення умов з метою всебічного розвитку осіб з інвалідністю, що досягли повноліття, дітей з інвалідністю,

дітей до 2 років в групі ризику отримання інвалідності, учасників АТО та членів їх сімей, дітей та підлітків з девіантною та деліквентною поведінкою.

Предметом діяльності підприємства є надання послуг відповідно до КВЕД: 88.99 – в напрямку надання інших соціальних послуг без надання місця проживання.

Основні показники діяльності досліджуваної установи на кінець 2021 р. погіршились, що стало результатом складної соціально-політичної ситуації в країні.

Основним напрямом складання балансу є надання інформації про усі операції, які відбувалися в досліджуваній установі щодо активів, власного капіталу та зобов'язань. Подані дані в балансі повинні бути достовірними, не містити помилок та перекручень. Оскільки це може негативно вплинути на кінцеві рішення різних користувачів інформації з балансу. Баланс складається на звітну дату, згідно якої наведені показники в ньому.

Елементи активу і пасиву балансу систематизовано в розділи таким чином, щоб забезпечувався взаємозв'язок між активами, витратами та джерелами їх утворення. Поточне відображення елементів активу і пасиву балансу відбувається з використанням діючого плану рахунків обліку. Структура плану рахунків розроблена з врахуванням потреб розкриття усієї інформації, що є необхідна для складання балансу.

Основним призначенням балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації є дотримання умов контролю та аналізування використання коштів, що формуються в загальному та спеціальному фондах.

Актив балансу досліджуваної бюджетної установи складається з трьох розділів. До складу активу балансу бюджетної установи відносяться статті, які відображають приналежність бюджетної установи до невиробничого напрямку. Активи бюджетної установи містять ресурси, які підпорядковані установі і дають можливість отримати економічну вигоду в майбутньому часі під час їх застосування при наданні послуг, що визначаються згідно статутних вимог, в процесі обміну на різні активи або ж в процесі погашення

зобов'язань бюджетної установи. Показники в активі балансу не подаються з врахуванням можливостей перетворення їх у кошти. Відповідно розділи активу не відображаються згідно ознак збільшення ліквідності.

Важливою частиною балансу є пасив, що є двійником активу. Варто зазначити, що актив і пасив балансу завжди мають бути рівні. Це – основоположний принцип системи обліку.

До складу пасиву балансу бюджетної установи відносяться статті, які відображають приналежність бюджетної установи до державних та комунальних установ, тобто їх фінансування відбувається в повному або частковому обсязі з використанням коштів державного та/або місцевого бюджетів.

Пасив балансу представляє джерела утворення активів установи, тобто систематизовані дані по зобов'язаннях та власному капіталі з відображенням початкових та кінцевих даних звітного періоду.

На основі дослідження інформаційного забезпечення процесу формування балансу Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації вважаємо доцільним формування балансу в комп'ютерній бухгалтерській програмі, призначеній для бюджетних установ. Досліджуваній установі варто подавати баланс через автоматизовану систему подання електронної звітності клієнтів Казначейства. Дата подання балансу в електронному вигляді буде відповідати даті одержання повідомлення від органу Казначейства про подання балансу.

При автоматизованому поданні балансу буде використовуватися кваліфікований електронний підпис. Важливим завданням для досліджуваної установи є використання електронного документообігу та підвищення ефективності використання автоматизованих процесів в системі обліку, що значно скоротить час на ведення щоденного обліку та спростить роботу працівників бухгалтерії установи.

Початковим і важливим етапом оцінювання фінансового стану є оцінювання активу і пасиву балансу суб'єкта господарювання. Саме баланс

відображає систематизовані дані про засоби установи (в активі) та джерела їх утворення (в пасиві) в грошовому вираженні. Оцінювання балансу дає можливість охарактеризувати стан засобів бюджетної установи і їх джерел, зміни за звітний період.

В складі активів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації в 2020-2021 рр. відбулися зміни в сторону зменшення на 179518 грн. на кінець 2021 р. Це було результатом зменшення як нефінансових активів (на 131454 грн.), так і фінансових активів (на 48064 грн.). Витрат майбутніх періодів в досліджуваному періоді не було. В складі нефінансових активів відбулось зростання основних засобів (на 605907 грн.), зменшення незавершених капітальних інвестицій (на 728877 грн.) та запасів (на 8484 грн.).

Фінансові активи зменшились за рахунок погашення поточної дебіторської заборгованості за розрахунками із соціального страхування (на 45567 грн.) та зменшення грошових коштів (на 2527 грн.). В структурі активів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації в 2020-2021 рр. основу становили основні засоби (83,43% в 2020 р. і 92,98% в 2021 р.) і на кінець 2021 р. зросли на 9,55 пункти структури. Інші складові активу балансу займали незначні частки в загальній сумі майна досліджуваної установи.

В складі пасивів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації в 2020-2021 рр. відбулися зміни в сторону зменшення на 179518 грн. на кінець 2021 р. Це було результатом зменшення як власного капіталу та фінансового результату (на 131424 грн.), так і зобов'язань (на 48094 грн.). Забезпечень та доходів майбутніх періодів в досліджуваному періоді не було.

В складі власного капіталу та фінансового результату відбулось зростання внесеного капіталу (на 609311 грн.), зменшення фінансового результату (збиток збільшився на суму 11858 грн.) та цільового фінансування (на 728877 грн.).

Зобов'язання зменшились за рахунок погашення заборгованості перед бюджетом (на 684 грн.) та по оплаті праці (на 47410 грн.). В структурі пасивів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації в 2020-2021 рр. основу становив внесений капітал і на кінець 2021 р. зріс на 9,94 пункти структури. Фінансовий результат мав від'ємне значення. Інші складові пасиву балансу займали незначні частки в загальній сумі капіталу досліджуваної установи.

На основі розрахунків відносних показників оцінювання фінансової стійкості Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації можна зробити наступні висновки. Зростання коефіцієнта фінансової незалежності на кінець 2021 р. засвідчило про зростання незалежності установи від зовнішніх кредиторів.

Коефіцієнт фінансової стабільності, розрахований в 2020 р., показав, що досліджуваній бюджетній установі притаманний високий рівень фінансової стійкості. В 2021 р. даний коефіцієнт не розраховано, оскільки залучених коштів не було.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу на кінець 2021 р. зменшився в незначній мірі. Розрахунок коефіцієнта стабільності структури оборотних активів засвідчив, що частка оборотних активів, яка фінансується з використанням власних джерел фінансування, становила 63,1% в 2020 р. і 100% в 2021 р.

В досліджуваній бюджетній установі в 2020-2021 рр. достатній обсяг власних оборотних коштів для покриття запасів (підтвердив розрахунок коефіцієнта забезпеченості запасів власними коштами) та власних джерел фінансування для фінансування необоротних активів (підтвердив розрахунок коефіцієнта забезпечення необоротних активів власним капіталом).

Вартість основних засобів Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації становила 83,4% в 2020 р. і 93% в 2021 р., що є позитивною динамікою для установи. Рівень зношення основних засобів на

кінець 2021 р. дещо зріс, але основні засоби і далі придатні для використання в діяльності досліджуваної установи.

В процесі розрахунків встановлено тип фінансової стійкості Тернопільського обласного центру комплексної реабілітації – як в 2020 р., так і в 2021 р. була притаманна абсолютна фінансова стійкість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артеменко Н. В. Сучасні підходи до визначення облікової політики установ державного сектору. *Вісник НТУ “Харківський політехнічний інститут” (економічні науки)*. 2017. № 45 (1266). С. 56–59. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/34015> (дата звернення 15.11.2022).
2. Атамас П. Й., Атамас О.П. Облік у бюджетних установах. 5-те вид., перероб. та доп. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 392 с.
3. Безверхий К.В. Облік в бюджетних установах : Навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2020. 312 с.
4. Беляєва Н. С., Фесан Я. В. Оцінка ліквідності та платоспроможності на прикладі бюджетної установи. *Потенціал економіки країни: сучасний стан, розвиток та управління : мат. наук.-практ. конф.* (17-18 червня 2016 р., м. Львів). Львів : ЛЕФ, 2016. Ч. 2. С. 46-49.
5. Білецька О. Р. Фінансовий аналіз діяльності бюджетних установ. URL : <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/> (дата звернення: 22.11.2022).
6. Болюх М. А., Заросило А. П. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2008. 344 с.
7. Бюджетний кодекс України від 08.07.2020 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 05.10.2022).
8. Вишнівецька А. А. Особливості аналізу діяльності бюджетних установ. *Управління розвитком*. 2014. № 4(167). С. 46-49.
9. Гевлич Л. Л., Васильєва Я. М. Облікова політика бюджетних установ: сучасний стан та перспективи. *Економіка і організація управління*. 2018. Вип. 1 (29). С. 64–74. URL: <https://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/408> (дата звернення 15.11.2022).
10. Данилюк М.О. Метошоп І.М., Войтків Л.С., Паневник Т.М., Буй Ю.В. Економічний аналіз: навч. посіб. ІФНТУНГ. Івано-Франківськ. 2018. 316с.

11. Дейнека О. В. Система показників ефективності функціонування суб'єктів державного сектору економіки. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2009. Вип. 25. С. 268–274.
12. Дорошенко О. О. Трансформація структури балансу бюджетних установ у контексті модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2016. Вип. 88 (2). С. 272–279.
13. Дорошенко О. О., Галич М. І. Фінансова звітність бюджетних установ у контексті національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. № 2. Т. 1. С. 111-115.
14. Економічний аналіз: навч. посібник. / Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. за ред. Волкової Н.А. Одеса: ОНЕУ, ротاپринт. 2015. 310с.
15. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с.
16. Звітність бюджетних установ / Карпенко Н. Г., Дорогань-Писаренко Л. О., Аранчій Я. С., Ліпський Р. В. (вид. 2-е доп. та перер.). Полтава : РВВ ПДАА, 2018. 262 с.
17. Зуб М. Особливості аналізу фінансової стійкості та ліквідності бюджетних установ. *Управління розвитком*. 2014. № 4. С. 64-67.
18. Кемарська Л. Г. Теоретичні аспекти обліку й аналізу суб'єктів державного сектору в умовах соціально орієнтованої економіки. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск № 15. С. 837-842.
19. Кириченко Н. Реабілітаційні послуги: які вони нині в Україні та світі, і чи змінить ситуацію новий законопроект. *Українська правда* : веб-сайт. URL: <https://life.pravda.com.ua/health/2020/08/5/241868/> (дата звернення 15.11.2022).

20. Кондратюк О. М., Карченкова О. Л. Бухгалтерський облік у секторі державного управління. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197265439.pdf> (дата звернення 15.11.2022).
21. Кононенко О. Л. Організаційний механізм реалізації аналізу та контролю фінансової звітності бюджетних установ України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 15, частина 1. С. 188-191.
22. Кононенко О. Л. Підходи до аналізу фінансової звітності бюджетних установ України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 11. С. 220-223.
23. Королюк Т. Цифрова трансформація інформаційних процесів: досвід вітчизняних підприємств. Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки: [матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (18 лютого 2021 р.)] / відп. ред. О.М. Павлова, К. В. Павлов, Л. В. Шостак, А. М. Лялюк. Луцьк, 2021. 565 с. С. 338-340.
24. Королюк Т., Кравчук Н., Карп І. Стан та тенденції розвитку організації документообігу в інформаційній системі управління підприємством. *Галицький економічний вісник*. 2020. Том 67. № 6. С. 79-89.
25. Королюк Т., Мазуренок О. Діджиталізація діяльності підприємств: тенденції, цифровий облік, перспективи. *Галицький економічний вісник*. 2021. Том 70. № 3. С. 59-70.
26. Королюк Т., Рапа Н. Діджиталізація документообігу на підприємстві: особливості сервісного забезпечення. *Галицький економічний вісник*. 2022. Том 75. № 2. С. 37-45.
27. Королюк Т., Рапа Н. Діджиталізація документообігу: законодавчі аспекти, переваги та недоліки, ефективність впровадження. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 2 (25). С. 270-280. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21ktmnev.pdf> (дата звернення: 20.11.2022).

- 28.Крамаренко К. М. Роль облікової політики у забезпеченні ефективної діяльності бюджетних установ. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9577> (дата звернення: 22.11.2022).
- 29.Ланова О.М. Засади економічного аналізу діяльності закладів бюджетної сфери. *Економічний простір*. 2015. № 97. С. 192–201.
- 30.Левицька С. О. *Облік та контроль діяльності неприбуткових організацій: Монографія*. Рівне: НУВГП, 2005. 340 с.
- 31.Лучко М. Р., Штимер Л. Т. Організація обліку в установах державного сектору економіки: реалії сьогодення. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка*. 2015. Вип.1 (45).Том 2. С. 39–42.
- 32.Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності суб'єктів державного сектору : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2017 р. № 1170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1170201-17#Text> (дата звернення: 20.10.2022).
- 33.Мінсоцполітики: Уряд забезпечив дофінансування центрів реабілітації для осіб з інвалідністю на 87 млн. грн. *Урядовий портал* : веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minsotspolityky-uriad-zabezpechuyv-dofinansuvannia-tsentriv-reabilitatsii-dlia-osib-z-invalidnistiu-na-87-mln-hrn> (дата звернення: 11.11.2022).
- 34.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2009 р. №541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11#Text> (дата звернення: 20.10.2022).
- 35.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 102 «Консолідована фінансова звітність» : наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 р. №1629. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-11#Text> (дата звернення: 20.10.2022).
36. Облік у бюджетних установах : Навчальний посібник. 2-е вид., виправ./ За заг. ред. Леня В.С. Київ : Каравела, 2017. 564 с.
37. Основи охорони праці : Підручник / К.Н. Ткачук, М.О. Халімовський, В.В. Зацарний та ін. 2-ге видання, доповнене та перероблене. Київ : Основа, 2006. 448 с.
38. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затверджений наказом МФУ від 31.12.2013 р. №1203, зі змінами. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14>.
39. Погорєлова Т. П., Сьоміна О. Р. Бухгалтерський баланс: його сутність, історія виникнення та технологія складання. *Агросвіт*. 2017. № 1-2. С. 44–48.
40. Положення інвентаризації активів та зобов'язань : наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. №879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 20.10.2022).
41. Порядок заповнення форм фінансової звітності в державному секторі : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.02.2017 р. № 307. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0384-17#Text> (дата звернення: 20.10.2022).
42. Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2015 р. № 1219. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16#n13> (дата звернення: 20.10.2022).

43. Порядок подання фінансової звітності : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#n12> (дата звернення: 20.10.2022).
44. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-14. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/996-14?lang=uk> (дата звернення: 20.10.2022).
45. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ. Дата оновлення: 20.01.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 19.11.2022). 47
46. Сарапіна О. А., Єремян О. М. Організація бухгалтерського обліку в установах державного сектору економіки: теоретико-методологічні та практичні підходи. *Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 1. С. 131–143.
47. Слюсар С. Т. Організація обліку в установах державного сектору України: міжнародний контекст. *Економічний вісник університету*. 2022. Випуск № 53. С. 88-93.
48. Смірнова І. В., Смірнова Н. В. Національні та міжнародні стандарти обліку для державного сектору: особливості застосування. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету : Економічні науки*. 2018. Вип. 33. С. 152–164.
49. Тернопільський обласний центр комплексної реабілітації : веб-сайт. URL: <https://tockr.te.ua/> (дата звернення 15.11.2022).
50. Ткаченко К. П. Вибір методу аналізу звіту про фінансовий стан (баланс) бюджетних установ задля виявлення резервів підвищення ефективності діяльності. *Управління розвитком*. 2014. № 9. С. 101-103.
51. Хмелюк А. В., Ломонос О. Ю., Фабриченко Т. В. Аналіз діяльності неприбуткових організацій: методологічний аспект. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2018. Том 28. № 4. С. 50-58.

- 52.Ценклер Н., Вигівська І., Макарович В. Тенденції розвитку бухгалтерського обліку в державному секторі: міжнародний контекст. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2019. № 2(43). С. 75-81.
- 53.Цятковська О. Бухгалтерський облік в управлінні державними установами. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2021. № 4. С. 38-47.
- 54.Черниш С.С. Економічний аналіз: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2016. 312 с.
- 55.Шара Є. Ю. Звітність бюджетних установ: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2014. 360 с.
- 56.Штимер Л. Т. До питання фінансового аналізу діяльності установ державного сектору економіки. *Економічний форум*. 2016. № 2. С. 329-338.
- 57.Штимер Л.Т. Облікова система установ державного сектору економіки: проблеми та перспективи розвитку. *Науковий журнал «Економічний форум»*. 2015. №1. С. 278–283.
- 58.Шутка С. Є., Воляник Г. М., Колінько Н. І. Модернізація обліку в установах державного сектору економіки. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2022. Вип. 9. С. 53-60.
- 59.Яремко З. М. Безпека життєдіяльності : Навч. посіб. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. 301 с.
- 60.Яришко О. В., Ткаченко Є. Ю. Аналіз ліквідності і платоспроможності бюджетних організацій в Україні. URL: http://www.rusnauka.com/21_NNP_2010/Economics/70520.doc.htm (дата звернення: 22.11.2022).
- 61.Яришко О. В., Ткаченко Є. Ю. Фінансовий аналіз діяльності бюджетної організації. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2008. № 1(3). С. 174-180.